84632

OLCSÓ
JÓKAI

OSZK

11-16.

N.M.

OSZK

OLCSÓ JÓKAI

Legközelebb a következő művek jelennek meg:

A barátfalvi lévita
A csigák regénye
A Damokosok
A fekete vér
A fránya hadnagy — A nyulak históriája
A gazdag szegények
A három királyok csillaga
A három márványfej
A háromszínű kandur és más elbeszélések
A hol a pénz nem isten
A hosszuhajú hölgy
A jedikulai rab — Van der Guld úr
A két Trenk
Aki holta után áll bosszut
Akik kétszer halnak meg
A kiskirályok
A kráó
A lélekidomár
Álmodád — A múmia
A lőcsei fehér asszony
A Magláy-család
A magyar Faust és más elbeszélések
A mi lengyelünk
A nagy ellenség — A kétéletű
Anekdoták
A rosszul osztozott testvérek — Názli Hanem
A szegénység átka
A talmi asszony. Láda! Kérnek! Jössz-e?
A tengerszemű hölgy
A véres kenyér
A vérontás angyala és más elbeszélések
A világlátott fiú és más elbeszélések
Az apja fia
Az aranyember
Az asztalos családja — Három királyné
Babszemek
Baróthy Ilona — Az ebető drágakő
Börtön virága
Chiachilla herceg — Excuse
Csalavér
De kár megvénülni
Egész az északi pólusig
Egetvivő asszonyszív
Egy hírhedt kalandor
Egy játékos, a ki nyer
Enyim — tied — övé
1848—1849
Fejedelem és Fra Diavolo — Mahadi

OLCSÓ JÓKAI

EGY-EGY SZÁM 40 FILLÉR

13. sz. 40 fill.

Párbaj Istennel

Az utolsó kaczaj

RÉVAI-KIADÁS

BUDAPEST

OLCSÓ JÓKAI

OLCSÓ JÓKAI — erre a varázsigére előkerülnek Jókai műveinek tömkelegéből a legszebb igazgyöngyök, mik elvesztek a kincsek nagy sokaságában. Előkerülnek, hogy ragyogásukat, tüzüket szertehordják ez országba, a nagy tömegek közé, a milliók közé, hogy fillérek árán jussanak el mindenüvé a nagy mesélő, a lelkeket hódító varázsszavú költő legcsodásabb alkotásai.

Olcsó Jókai egy-egy száma füzve 40 fillér.

JÓKAI MÓR

PÁRBAJ ISTENNEL

AZ UTOLSÓ KACZAJ

RÉVAI-KIADÁS

P. o. hung
904./de

84632/13

12 1

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA.

Párbaj Istennel.

(Regényes korrajz.)

Egy naplemenet a sivatagban. Köröskörül, a merre szem ellát, kopár, egyhangú rónaság terül. A mezőkön három növény uralkodik, a miknek neve népnyelven „kutyatej", „ördögszekér" és „királygyertya". (Euphorbia, eringium, verbascum.)

Az első azt bizonyítja, hogy ez a darab föld úgy táplálja a fiait, mintha kutyákat dajkálna; a második az ördög számára foglalja azt le, a harmadik, a királygyertya, tán onnan vette nevezetét, hogy a hol ezek az embermagas, sárga virággal rakott, lángoló növények megjelennek, ott egy gazdag talajú föld terül, de a melyet sok év óta nem míveltek s ebből a királyokra világít valami!

Az utakat felverte a lapu, szekérnyom nem látszik azokon; útmelletti épületeknek csak düledezett falai rémledeznek üres ablakaikkal s a ma-

gas burjánból elhullott állatok csontjai fehérlenek elő.

A dombokat megszakgatta a szél s köröskörül finom fehér homokkal szórja be a vidéket, mely a meglepett füvet elöli, a fát, cserjét tetejéig eltemeti s halad mindaddig, míg a mocsár szélére talál, s ott új küzdelemre kezd a posványnyal, mely egyre odább terjeszti bűzös növényzetét. Ketten foglalnak a földből: szeles időben a homok, nedves időben a mocsár.

A halaványsárga, sápkóros égről sugártalanul hanyatlik alá a nap, egy fényevesztett gömb. Az egész égen semmi felhő. Csupán a keleti láthatáron látszik valami csoda, de az sem felhő; valami egyéb: egy óriási „S" betü alakja, éles fekete körrajzzal, mit az alkonyfény meg nem aranyoz; ez a légben libegő tömeg egyre változtatja alakját, a mint közelebb jön, és egyre nagyobb lesz; majd egy görög Σ zegzugát veszi fel, majd átidomul óriás kigyóvá; ismét összetömörödik teknöncz-alakká, meg kinyúlik s farkat és szárnyakat ereszt, mint a rémmesék sárkánya.

Körül a láthatáron egy torony sem látszik, csak nagy messze sötétlik valami erdőfolt, annak a közepéből világít elő egy kicsiny fehér ház. E fehér ház irányában törtet, a gaztól, burjántól felvert pusztán keresztül egy szétszórt lovascsapat, egymás nyomában ügetve. Marczona, elzüllött alakok; öltözetük a világ minden nemzetének zsibvásárán szedett-vedett gúnya, wallon bivalybőrpánczélok, molyette prémes kaczagányok, tatár gubák, pánczélingek, bársonymenték kikopott kö-

nyökkel, leszakadozott aranyzsinórral, török salavárik sarkantyus csizmákba húzva, ostromsisakok és medvebőr csákók. A fegyverzet is olyan. Pisztoly és láncos buzogány, görbe kard és páncéltörő háromélű tőr; görbe csákány és hosszú kelevéz. S az arczok is ezen muzeumból valók. Öreg, kordován-barna pofák, finn-esth vonások, hosszú elhanyagolt bajuszszal, tüskeborostás állal; ősz, bozontos szemöldök alul villogó, sötét szemek s csimbókokba kötözött vastag hajfürtök; rövidre nyirt fejek, nagyfogú széles szájakkal; szegletes pofák bozontos hajzattal, villogó tatárszemekkel; hosszúra nyúlt indopelasgo-german arcztypusok; kulacsalakú kurdkoponyák. Egy ethnographiai kiállitás, minőt vándorkaravánok mutatnak be Bochara és Samarkánd között.

Ez a kép pedig nem Bochara vidékéről való, hanem a Tisza és Duna közti tájnak képe a mult század első feléből, a midőn dicsően uralkodott Mária Terézia királynénk országlása javában kezdődött.

El volt pusztítva ez a vidék végkép. Félszázados külháború, belvillongás tarolta így le; az ország népe egymást rontotta kölcsönben: a császár híveit elnevezték labanczoknak, a magyar fejedelemmel tartókat kuruczoknak; a kuruczok felégették a labanczokat, a labanczok a kuruczokat; azután rájuk rohantak a ráczok, azok leégették mindakettőt; utoljára nekifordultak a császáriak s elpusztították mind a hármat; a kuruczot kiverték Törökországba, a ráczot elriasztották Oroszországba, a labanczot pedig szétterelték a világ min-

den részébe. Így aztán maradt is, nem is, a ki szántsa a földet, s egész határok úgy terültek vetetlen, gazdátlan, emberlaktalan.

„Ezt“ világítják meg a királygyertya virágkórói.

Az a vándor karaván pedig, mely a pusztán végig baktat, egyike a szárnyára eresztett labanczcsapatoknak, kiket a győztesen kifáradt fél lerázott magáról.

Azok most aztán a maguk rovására rabolnak. Hát mit tegyenek egyebet? Dolgozni nincs mit, nincs kinek, nem is jó szokás; hadakozni pedig nincs sehol. Csak az az egy baj, hogy rabolni sem igen van már kitől. Elmultak a jó idők, a mikor a kurucz kétszer nyiratta meg a fejét labanczczá, s kétszer változott vissza kurucznak, hogy a tokaji híres két hordót, a summus pontifexet s a gloria maximát egymás kezéről elüsse. Üres már a summus pontifex is, a gloria maxima is.

Abban a messziről fehérlő házban lakik Isaszeghy Gábor nemes úr; annak még talán érdemes lesz egy látogatást adni késő este.

Az ugyan maga is labanczvezér volt, talán épen ennek a kóbor csapatnak a hadnagya; de hát mit árt az? A farkasok egymást is megeszik. „Te úr vagy, mi szegény legények vagyunk. Te magad vagy, mi sokan vagyunk. Te kövér vagy, mi éhesek vagyunk.“ Ez a törvény.

Hanem elébb még, mielőtt az erdei lakhoz elérnének, meg kell küzdeni azzal az égi csodával, mely sebesen közeledik odafenn. Már a fél eget elfogta, s most olyan az alakja, mint az óriási

Roch madáré, két szárnya a láthatár két szélét éri. Fekete, világíttatlan tömeg, mely sugárt nem fogad be. Most a földre kezd leszállni, hömpölyögve, mint valami fekete láva, mint egy füstgomoly, melynek élete van. És közeledtében oly siketitő zúgást hallat, mintha egy tenger forró zsír süstörögne, mintha milliomszor milliom kereplő szólna odafenn.

Egy sáskafelleg száll alá.

Mert az egyptomi csapások nem járnak egyedül. A sáska is megérkezett. Az a mesebeli pánczélos rovar, melynek hártyaszárnyaira zsidó betükkel, vagy chaldaeaiakkal (a kik értik, jobban tudják) ez van irva: ‚küldtek, jöttem; elátkozott föld porából lettem.“

Néhány percz mulva aztán nincs nap az égen, nincs fény a földön, pokolbeli sötétség támad; felhőszakadása hüvelyk nagyságú fekete repülő rovaroknak omlik keresztülverhetlen tömegben a földre alá; egy mesés szörnyeteg, melynek minden atomja külön él és együtt támad. A síkon lepett lovasok csuhával, kalappal verik el magukról a rájuk szakadó ördögi zuhatagot; hasztalan küzdelem, az még sűrűbben omlik; belekapaszkodik hajaik csimbókjába, lovaik sörényébe; a paripák bőszülten ficzánkolnak; a lovasnak dolgot ád nyeregben maradni; a sáskatábor még sűrűbben omlik; egész tömegekben zúdul fejükre; a ló nyerít, a lovas káromkodik; a szédítő tengerzúgásban nem hallatszik se lónyerítés, se istenkáromlás. A mének vágtatnak ösztönszerüleg előre a szurokfekete sötétségben; a lovagok csak szemeiket vé-

dik már; belebuknak mély árkokba, tüskebozót közé keverednek, posványba vergődnek, nyeregből lemaradnak; míg végre egy hosszú órai küzdelem után kijutnak a földreszállt száskafelhő közül s ismét meglátják az alkonyeget.

De alig találnak egymásra. Ez az átkozott küzdelem a pokol szárnyas férgeivel, a hány volt, annyifelé zavarta őket széjjel. Összepofozva undok bogaraktól, megtépve tövistől, megúszva mocsárban, tehetetlenül csak egy ütést is visszaadni annak az ellenségnek, a ki őket verte, körmölte, riasztá, meggyalázta; így találkoznak össze egyesével; pogánynyá tette őket a düh s jaj a legelsőnek, a kinek házánál e düh izzadságát letörlik homlokukról.

*

A magányos erdei lak az országút felé volt fordulva; azt az utat is belepte a perje. Téglakerítése volt, rostély mintára rakva, az is düledezett. Kapuja kifordult sarkából, nagy tágas udvara puszta, ott sincs mit elzárni kapuval, kerítéssel.

A ház eleje boltozatos tornáczon kezdődik, melynek boltiveit vasrudak tartják össze. Azokat a vasrudakat szép sárga kukoriczafonatokkal szokták boldog időkben feldiszíteni. Most üresek azok.

A ház ajtaja sincs csukva; a kilincs épen nem záródik; egész akadálytalanul be lehet jutni a pitvaron keresztül a háziúr szobájába.

Ott sincs mit látni; ócska szekrények, miken nincsen závár, rozzant székek, miknek vagy fél

támlája, vagy egy lába hiányzik, és egy tölgyfaasztal: ez az egész úri fényüzés.

Az alkonyég még bevilágít az ablakon, mikor a pusztai látogatók betoppannak a nyitva talált ajtón. Elől a csimbókba kötött haju ősz martalócz, a rongyos bársony mentében, mögötte a hórihorgas nyirottfejü wallon, a kinek olyan nagy fogai vannak, hogy nem tudja a száját összefogni miattuk, azután a többi.

A háziúr a tölgyfaasztal előtt ül s kezében egy szarvasnyelű késsel falatozik. Vendégsége egy fogytán levő fekete kenyér, meg egy fatálban fekete retek.

— Dicsértessék a Jézus Krisztus! szól az ősz labancz, gúnyos alázatossággal emelve le süvegét.

— Dicsérje, a kinek tetszik, viszonz egykedvüen a gazda s fel sem áll helyéről.

Szép, magas szál férfi, hősi idomokkal; arczvonásaiban gúny, dacz és szenvedély vannak kifejezve csodálatos ellentétes vegyületben; szemöldei hegyes szegletet képeznek halántékai felé; két szeme összekancsalít, hogy a kire néz vele, mintegy csiptetőbe érzi szorítva magát, levont szájszegletei gúnyról és világgyűlöletről tanuskodnak. Arczszine egy perczben halaványi, másikban égő piros, amint a belső láng kiüt rajta, s amint az akarat elfojtja a lángot.

Mikor még belépni látja vendégeit, akkor lángol az arcza szégyentől, haragtól; mikor megszólítják, már akkor halaványi. Van kedve tréfálni.

— Kell-e vendég, kegyelmes uram? szól

sunyi ravasz alázatossággal a vén labancz, csapzott bajuszát kétfelé törülve.

— Szivesen látlak, komám; szól a nemes úr, meg sem mozdulva székéről. Tessék velem tartani. A vacsora kész.

— Micsoda az? szól a vén labancz, odasunnyogva az asztalhoz. Fekete kenyér, fekete retek? Hát ilyennel él egy kegyelmes úr?

— Hát a mi van, komám. Ez is utolsó kenyér a háznál.

— Hogyan lehessen az?

— Könnyen lehet. A gulyát elhajtotta a rácz; a csürhével elmenekült a kondás, a juhnyájjal a juhász; egyik sem került többet vissza. Azután jött a sáska, az fölette az utolsó szalmaszálat is.

A nemes úr felállt, hogy ablakát kinyissa, s kimutasson az üres udvarra.

A vén labancz úgy tett, mint a ki könyeit törli és siránkozó hangon kezdett el panaszkodni.

— Oh én kegyelmes jó uram! hát ilyen szomorú sorsra kellett neked jutnod? S nagy részvétében odaborult a nemes úr nyakába, átölelve annak vállait, míg egy másik szeretetteljes ribancz lábai elé borult, s az meg térdeit ölelte át hűségesen.

Gábor úr későn vette észre a hadi fortélyt. A gyöngéd ölelkezésből az lett, hogy mire ökleinek használát kezdte volna venni, már lefogták, kezét lábát megkötözték s azután lenyomták a karszékbe.

Akkor aztán máskép kezdtek el vele beszélni.

— Hát te! Csalafinta! Igy akarsz te minket

lúvá tenni? Látod messziről, hogy jövünk, gondolod, hogy nem birsz bennünket kiverni, beereszteszt; itt megrakod az asztalt komisz brugóval, retekkel s károgsz nekünk az éhenhalásról. No megállj, majd csinálunk mi teneked mindjárt búcsut a magadéból. Czimborák, törjetek fel pinczét, kamrát!

A ficzkók siettek teljesíteni a parancsot, s aztán rövid idő multán azzal a szóval jöttek viszsza, hogy a pinczében nincsen egyéb, mint dohos hordók, a kamrában avas bödönök, meg éhen vesző legyek.

A labanczhad dühös volt e fölfedezésre.

— Hát azért loholtunk mi idáig, hogy itt éhen vesszünk?

— Egyetek meg engem, gúnyolódék a lekötött.

— Nincs egy kortyanat bor, nincs egy befaló harapás kenyér! dühönge az ősz martalócz.

— Dehogy nincs. Ott az asztalon még egy darab.

— Micsoda? hisz ez nem kenyér, hanem korpapikhercs! záklyás vakarcs! czudar katakönyöke!

S azzal felkapta a vén labancz a kenyérmaradékot az asztalról, földhöz vágta s eltaposta a sarkával. (A manichaeus még a kenyérnek is talált ki csúfnevet.)

A lekötött még jobban nevetett rajta.

— Vicsogj, vicsogj! szólt a labancz. Majd most mindjárt hegyes vassal csiklándalak meg, hogy jobban nyiharászsz! Azzal kihúzta övéből

görbe kését s annak a hegyét a lekötött férfi szeméhez közel vive, fogcsikorgatva kérdezte: Hát a kincs hol van? Az a sok kincs?

A lekötött férfi most már nem nevetett. Arcza ismét visszanyerte halványságát.

— Kincs? Az van sok.

— Ide vele!

— Arany kell, vagy ezüstmarha?

— Mind a kettő.

— Hol van?

— Itt van az asztalom fiókjában, húzd ki.

Hárman is ugrottak egyszerre, hogy melyik markolhasson hamarább bele a kihúzott fiókba? Aztán nagy morogva húzták vissza üres kezeiket.

Hiszen nincs itt semmi, csak egy redves papiros.

— Olvasd! szólt a lekötött.

A vén labancz nagyot csóvált a fején. Olvasni? Hiszen nem élünk most Corvin Mátyás király idejében, a ki negyvenezer diák számára építtetett akadémiát Budán s maga eljárt megnézni, hogy tanítanak a falusi iskolákban? s dupla itczével dekorálta a czinkotai mestert. Jó, ha a püspök tud most olvasni!

— Ki tud írást? Ki érti közületek az ákombákot?

A bivalybőr pánczélos labancz értett hozzá. Barátoknál nevelkedett. Annak adták át az írást.

A széles száj még szélesebb lett, a míg azt magában olvasta; a nagy fogak vigyorogni kezdtek. Mikor végig ment rajta, eldobta sisakját fejéről, odarohant a lekötött férfihoz, egy percz alatt

levágta kezéről a köteléket, s a másik perczben elkezdte annak kezeit csókolni s térdre esett előtte, aztán megint felszökött, idomtalan bakugrásokkal tánczolni kezdett, az iratot feje fölött lebegtetve. Meg volt bolondulva.

Egy jó hátbavágás magához térítette.

— Mi van abban az írásban? beszélsz mindjárt!

— Mi van benne? Arany, ezüst van benne! A Dárius kincse van benne! Bársonyruha végszámra, lakodalom hétszámra! Paradicsomi élet mind halálig! Bor, a milyent papok isznak; minden napra szép leány! Tűz, láng, vér, csók, pénz, bor, harcz, tor! minden!

— Ez meggárgyult! Az esze tisztul!

— Hallgassatok most rám! szólt felmagasulva Isaszeghy Gábor, s leszórva magáról szétszakgatott kötelékeit. A mit ez a bolondos fiú kiabál, az mind benne van ebben a levélben, s az mind nektek van adva. S nem lidérczhordta pénz az. Az egy hatalomlevél legdicsőbb királynénktól, melyben meg vagyok bízva, hogy verjek össze egy lovascsapatot rögtön. A háború kitört felséges urunk s a burkus és bajor potentátok között. Nekünk pecsétes levél van adva, hogy a magunk eszére berontsunk ez országokba, s míg a főseregek szemközt harczolnak, mi az ellenség hátában annak városait megsarczoljuk! Vásik-e hozzá a fogatok?

A martalóczsereg most már örömrivalva rohant egykori hadnagyához, felkapták őt vállaikra s kard-

jaikat kirántva esküvének, hogy mennek vele a poklokra is.

— Oda ám: a paradicsomba! rajongott a nagyfogú labancz. Bajorország a paradicsom! Én ismerem. Nem hiába mondják: „úgy élünk, mint az úr Isten Bajorországban.“

*

Három nap mulva a csatárdi kerek erdő megnépesült a mindenünnen összetóduló lovas hadaktól. Fegyvert, lovat mindenki hozott magával. Került már bográcsba való tulok is, csapra ütött bor is, ki tudja, kinek a jóvoltából? A rablók vendégelték meg a gazdát; még lovat is ők kerítettek alája.

S aztán neki a világnak, a merre a nap vezet.

Mikor a csatárdi erdő mellől fölkerekedett a kalandorcsapat s kiért a kun pusztára, egy fekete tért látott maga előtt.

És a tér mozgott. Mintha a föld menne előre.

Egyszerre a fekete tér elkezdett emelkedni, s lassan, rémségesen fölemelkedett a levegőbe. A sáskaraj volt az. Az ég sötét lett tőle, mikor ezek a bibliai átok hirnökei, mint egy jelszóra, felkerekedtek a földről.

Hanem azért csak fekete maradt utánuk a föld; nem volt azon egy fűszál se többé; mezők burjánja, mocsarak nádja ki volt irtva. Megették azok a kutyatejet is, megették az ördögszekeret is; csak a királygyertyát nem ették meg a mezőn. Azok a sárga virágfáklyák világítanak egyedül a pusztaságban.

És néhány nap mulva a jó bajorok is meglátták az égen azt a csodálatos felhőt, mely majd egy nagy S betű alakjában jön, majd a görög Σ-t utánozza, majd kigyó, majd sárkány, majd Roch madár . . .

Hát a mi még a felhő mögött jön!

*

És ugyanakkor az európai folyamok egyik északi rónáján egy másik szép és sok szerelmet ismerő uralkodó hölgy gyüjté össze a maga kozákjait és bashkirjait és osztotta nekik a hatalomlevelet, hogy áraszszák el a szép brandenburgi Márka virányait.

Hanem mindez magasabb hadtani szempontokból történik, s nem illik közönséges fakó halandókhoz, hogy ily fényes fejedelmi alakok tetteit birálgassák.

A magasabb hadászat tudósai egészen helyeslik az eszmét, hogy miután Frigyes király az osztrák fővezért, Daunt, Gottesbergnél csaknem körülhatározva tartotta, igen jó ötlet volt a hátamögött egy vakmerő hadcsapással Berlint, Potsdamot elfoglalni s azzal a királyt városai védelmére kimozdítani helyéből.

Azonban ne várjon tőlem senki csataképeket. Nem. Nem irok többet veres tintával.

Van egy kegyetlen istenség: Mexicóban „Vitzliputzlinak" hitták, Európában: „tisztelt publicumnak"; a ki szomjazza a véráldozatot és boszúban telhetetlen, a ki zúgolódik, ha ma csak négyszáz ember kiomlott vérét látja folyni, „milyen kevés!

tegnap ugyanannyi tizezerét itta a föld!“ a ki fogat csikorít a kétszázezer gyávára, a miért százezeret nem áldozott fel a nagy Teocatli gúlájáu: a ki szomjan lesi, mikor omlik egyik félmillió ember a másik félmillió fejére?

Nem! Én Vitzliputzli szomját el nem olthatom. A ki tengerrel itta a vért, mit nyujtsak én annak embervért áldozatcsészéből?

Undorít már a hősköltemény. Egy múzsa, istenarczczal és sáros lábbal!

A szövetségesek terve sikerült. Tottleben, Tettenborn, Lascy elfoglalták Berlint; a préda fölött egy kicsit összevesztek. A kozákok csak maguknak raboltak s az egész berlini prédából csak kétszázezer tallért adtak Lascynak. Ez minden népjog ellen volt, úgy-e bár? Szerencséje volt Potsdamnak, hogy azt Eszterházy herczeg foglalta el; de még nagyobb szerencséje Isaszeghynek, hogy nem Eszterházy alatt szolgált, mert a magyar vezér megtiltott csapatainak minden rablást, s nem vitt el Potsdamból egyebet, mint a királynak egy arczképét és egy fuvoláját emlékül.

De jaj volt a királyné várának! Schönhausenbe Isaszeghy szabad csapatai jutottak, s Lascy alatt az volt a tábori jelszó, hogy az ellenséget rontani kötelesség.

A háború vadállattá teszi az embert. Elárulja, hogy mi lakik benne? Milyen jól esik neki ledobhatni magáról terhes szerepét s bevallhatni egész gyönyörrel: „medve vagyok!“

Az aztán mindegy, hogy micsoda nyelven beszélő medve? Vérmedve; ez a műneve az olyan

medvének a vadászoknál, mely egyszer emberhúst izlelt s aztán mindig arra éhes.

Hanem a vérmedve nem annyira emberhúsra éhes, mint aranyra és ezüstre.

S a királyné várában nem találták az arany és ezüst kincseket, miknek ott kellett lenni!

Feltörtek minden závárt, kibontottak minden gyanús falat; sehonnan sem került elő a kincs. A várnagy pedig nem volt található sehol.

A királyné parkjában volt egy mesterséges tó, melyben béke idején arany, ezüst halakat tartottak; annak a tónak a közepén állt egy kis nyolczszegletű chinai pagoda. Gyanus épület.

Az egész tavon nem volt egy csónak: azt mind víz alá merítették.

Gyönge védelem a chinai pagodának.

Isaszeghy beleugrott lóháton a tóba, utána czimborái s átúsztattak a pagodáig. Egy rúgás kinyitotta annak ajtaját s aztán benne voltak.

Abban a pagodában volt elbujva a várnagy: Ritter von Brandt.

A várnagy eléjük jött a betörőknek. Arcza nem sok kifejezésre volt képes; a bőr fényesen megfeszült rajta s kékes lilaszinű volt, mint szokott azoké lenni, a kik valami nagy égésnél összeperzselődtek s aztán új bőrük nőtt.

— Mi tetszik a vitéz uraknak?

— Hol vannak a királyi kincsek?

— Olyan helyen, a hova ember nem mehet.

— No hát én mehetek, mert én ördög vagyok; hol vannak?

— Azt Brandt meg nem mondja.

— Nem-e? Czimborák! Verjünk szegeket a körmei alá, akkor aztán majd megmondja.

Az öreg várnagy kezeiről lerántották a kesztyüket s akkor látták, hogy annak nincsenek körmei.

— Tudjátok meg vitéz urak — mondá a várnagy, — hogy én egyszer már megégtem a tűzben. A kastély kigyuladt s gyermekem benrekedt. Én berohantam érte. Bepóláltam, felragadtam. Ruhám lángolt rajtam, bőröm leégett rólam, kezeimről a körmök lepattogtak, de még sem hagytam el magamat. Leányomat kiszabadítottam a tűzből. Próbáljátok meg, hogy ha ezt a második bőrömet leégetitek rólam, engedelmesebb leszek-e, mint mikor az első leégett?

— Tehát neked leányod van? szólt Isaszeghy. Akkor fogadom, hogy vallani fogsz.

A pagoda benyílójában halk zokogás hallatszott. Isaszeghy belökte az ajtót s belépett rajta.

A pagoda belsejében látott egy fiatal nőt térdepelni, kis fiát keblére szorítva.

Ez volt a várnagy leánya, kinek férje Ziethen huszárjainál szolgált.

A fiatal hölgy szép volt és érdekes arczú.

A hadnagy odalépett hozzá s megfogta a kezét.

— Hol vannak a királyi kincsek?

A nő azt rebegé: „nem tudom“.

A fiatal nő fülében egy pár becses fülönfüggő volt, gyémántba foglalt fekete gyöngyök.

Isaszeghy megfogta az egyik függőt s ismételé a kérdést:

— Megmondja ön, hol vannak a királyi kincsek?

— Nem mondhatom meg! kiáltá a nő.

— Nem?

Abban a perczben durván leszakítá Isaszeghy a fekete gyöngyös függőt a fiatal nő füléből, hogy annak a vér egyszerre végigcsordult a nyakán.

A fiatal hölgy, a mint a vért meglátta keblére omlani, úgy megrémült, a legvégső bántalom félelme úgy kétségbeejté, hogy gyermekét hirtelen eltaszítva magától, a pagoda nyitott ablakán át a tóba veté magát. Hasztalan siettek utána, nem jött fel többet a víz szinére.

Az ősz várnagy átkozódva emelé fel összeégett kezeit Isaszeghy ellen.

— Légy átkozott élve és a pokolban; átkozott hetediziglen magad és minden ivadékod, a miért leányomat megölted; s ha van nő, a kit szeretsz, ha lesz gyermeked, a kit imádsz, azokban verjen meg az Isten!

A hadnagy nevetett az átkozódáson.

— Vén bolond! Ronthatod miattam a levegőt. Én nem félem az Istent, sem az ördögöt. Nekem nincs senkim, a kit szeressek; s ha lesz valaha asszony, a ki hozzám köti magát, esküszöm, hogy ezt a megátkozott függőt fogja lakodalma napján viselni. Most ordíts, ha tetszik. Leányod mégis elárulta, hol vannak a királyné kincsei. Itt vannak a tó fenekén. Csapoljátok le a tavat!

Eltalálta. A mint a tavat lecsapolták, rátaláltak a négyszögű kőre, mely a vermet lenyomtatta, hová a királyi kincsek voltak rejtve. A vén Brandt

leánya akkor is rá volt borulva e kőre s kezével annak vasgyürűjét szorítá.

Azt mondják, hogy huszonnégy szekér telt meg a tó fenekéről felhordott aranynyal-ezüsttel. Egy millióra ment a zsákmány, mit Isaszeghy e kalandból előre küldött. Ez helyreütötte a népjogon ejtett csorbát, melyet az oroszok egyoldalú sarczolása okozott Berlinben s némileg enyhíté azon tény fölötti boszankodást, hogy a hitetlen lutheranus a berlini sarczot olyan pénzben fizette ki, mely csak kívülről volt ezüst, belül veres réz.

Két nap mulva aztán jött a hír, hogy Frigyes király egész seregével jön Berlinnek, akkor hirtelen szedte a sátorfát kozák, labancz, s ki erre, ki arra vágtatott ki Brandenburgból, leégetett falvakkal jelölve útját. A zsákmányul ejtett millió jó helyen volt már.

Hanem még egy kis baj volt vele. Ahhoz a tömérdek zsákmányhoz igen sok volt az osztályos atyafi. Az egész martalóczcsoport igényét tartotta hozzá. Ezekkel jó volt szép szerével kiegyezni.

Legszebb kiegyezés volt az, hogy a torgaui ütközetben nekivitte őket Gábor vezér a burkus ezredek tömkelegének, a hol azután csak az volt a kérdés, hogy vagy egyedül menekül meg, vagy őt is leaprítják csapatjával együtt. Az első történt meg. Lovas dandára összekeveredett a lüptitzi halmok között Ziethen lovasaival, két tó és egy hegy között. Valóságos oroszlánverem volt, melyben addig kellett harczolni, míg egyik fél lefekszik. Az éjig tartó ádáz küzdelemből maga Isaszeghy csak csodamódra menekült meg; lovával

az egyik tóba beleugratott s azt keresztülúsztatta szerencsésen. Onnan a tó másik partjáról nézte, hogy vágják össze elhagyott czimboráit. Néhányan utána csinálták azt a boszorkányságot, hogy a tavon átgázoljanak. A tó feneke hináros volt. Egyetlen egy jutott el a tulsó partig: a hórihorgas wallon czimbora; ott annak a lovát is elnyelte a szövevényes tófenék. Az ember ott eviczkélt sokáig, a mint lábainál fogva a süppedék embergyilkos tündérei mindig lejebb húzták. Az ember segélyért ordított hadnagyához. Egy odavetett kötőfékkel ki lehetett volna szabadítani az ingoványból. Isaszeghy ott nézte, míg túlcsapott a száján az iszap s elnyelte a dágvány. S azután megnyugasztalva ment tovább. Az utolsó osztályos atyafi is kiegyezett; mind halva volt már. A sarczolt milliom, az ezüst marhával rakott társzekerek egyedüli birtokosa ő volt maga.

Milyen nagyon használt neki az átok! Pedig azt a függőt azzal a fekete gyöngygyel mindig keblében viselte. És egy golyó sem érte, egy kard éle sem fogott rajta. Visszatért győztesen, gazdagon, sebhetlenül.

A többi czimbora pedig ott maradt, a férgeknek, a hollóknak, a halaknak. Csontjaikat megvette egy suvix-gyáros s készített belőlük a szász tölténytartókra fénymázat.

*

A hosszú, hét évig tartott háborúnak vége lett; pihent mindenki babérain és érdemrendein.

A leégett falvak fölépültek újra, az elhagyott

puszták megnépesültek. A Duna-Tisza közötti téren ismét gulyák, birkanyájak, ménesek legeltek, s ha valaki elindult a Duna partjáról reggel és azután utazott szekéren késő estig, s másnap reggeltől megint napestig, és megkérdezte az útbaeső pásztoroktól: kinek ménesét, gulyáját, nyáját őrzik? két nap mindig ugyanazt a feleletet hallotta:

— Gróf Isaszeghy Gábor úr ő kegyelmességéét!

Tehát grófi dynasta! egyik folyam partjától a másikig uralkodó földesur!

No a földhöz könnyen lehetett akkor jutni. Harmincz év óta nem voltak a birtokviszonyok rendezve. A birtokosok egy része még a szabadságharcz után kivándorolt; a ki akkor kiment mint szöghaju ifju, harmincz év mulva, ha visszakerült, őszhajú vén ember volt; ugyan kereshette a tanukat, a kik ugyanazonosságát bebizonyitsák, azután meg a káptalanokat, a hol birtoklevelét őrzik, ha fel nem égette azokat is valami ellenség. Soknak csak ivadéka került már vissza, a ki mesemondásképen hallja, hogy ez a puszta, az a dominium hajdan az ő apjáé volt. Most más ül benne, hatalmas úr, s pörlekedni nehéz. Neoacquistica volt a törvény neve, mely az újraszerzést rendezé. A mellett az foglalhatott, a ki hatalmasabb volt. Notátus rebellisek jószágait rövid kézzel elvette a fiscus, s azokat a korona érdemteljes híveknek donatiózta, kik a háborúban magukat kitüntették; messze földön letelepült, másutt biró ivadékok potom árért elvesztegették soha nem látott

birtokaikat; tízezer holdas pusztát elcseréltek egy selyemmel himzett nyestbundáért. S ha mégis akadt nyakas ember, a ki nem akart tágítani a terjeszkedő dynasta útjából, azt annyi boszantás, annyi üldözés érte; annak a vetéseit vadászatban letaposták, pásztorait agyonverték, tanyáit felperzselték, perekkel elhalmozták, megexequálták, katonatartással nyomorgatták, míg utoljára is kiszökött ősei örökéből s ott hagyta birtokát a hatalmas főurnak, ki úgy lakott csatárdi kastélyában roppant birtoka közepett, mint egy kis király.

A csatárdi kastély franczia építész remeke volt, faragott, szobrokkal, gömbölyü tornyokkal; czímerei, vaskerítése tűzben aranyozva; minden ajtaja, butorzata remek faragvány, minden szőnyege selyem; boltozatai kifestve és aranyozva, mint egy templom.

Nem várta már fekete kenyér és fekete retek a vendéget a háznál, hanem mindig terített asztal s mindig telt pincze. Gyülhelye volt az a fél ország víg czimboráinak, a hol meglehetős vad jelenetek folytak, mikben az asszonyok nem valami dicsekedésre méltó szerepet játszának.

A kegyes királynő föltette magában, hogy e vad hőst meg fogja szelidíteni. Eddig is elhalmozta már kegyeivel; ezredes lett, gróf és a vitézi rend lovagja.

Isaszeghy Gábort felhivták Bécsbe az udvarhoz; kapott excellentiás czímet, zászlós úrrá tették. Még csak egy kellett neki: — hogy megházasítsák.

De mikor annyira nem becsülte az asszony-

félét! Az olyan volt neki, mint egy pohár. Ha kiittad, vágd a falhoz! Igaz czimbora nem kér ugyanabból a pohárból kétszer inni, ugyanattól az asszonytól kétszer csókot.

De azért mégis lépen ragadt. A kegyes királynő nagy bűvésznő volt ebben a tárgyban. Sok házasság szövődött akkor magyarok és németek között; a rebellis oroszlánt megkötözték aranyfonállal, selyemhajszállal. A vasat eltépte, a selyemhajszálnak megadta magát.

Volt a királynő udvaránál egy előkelő herczegkisasszony, ősnémet család ivadéka a Tyffenburg családból való, anyai ágon a Kaunitzokkal rokon: Agatha herczegnő.

Classicus, szoborszerű szépség. Egy olyan fej, melynek alkotásakor a teremtő arra gondolhatott, hogy művét nagyon műértő urak fogják megbirálni, s ha valami hibát találnak benne, még vissza is utasítják.

Nem is hibázik belőle semmi, csak épen az élet. A herczegnő egy szép halott, a ki a külvilággal együtt nem érez. Nem szeret, nem haragszik, nem eped, nem unatkozik, csupán ragyog.

Ennél a ragyogásnál sok lepke elégette már szárnyait. Miért ne bódulhatott volna el tőle még egy olyan „halálfej-sphynx“ is, mint Isaszeghy Gábor.

A királynő akarta, hogy egy pár legyen belőlük.

Isaszeghynek tetszett a szép hölgy, s tetszett a herczegi korona kettős czimere fölé; Agatha herczegnő nem mondott sem igent, sem nemet. Se

nem örült, se nem sírt. A vőlegény nászajándékai sem deríték fel arczát, gyémántok, gyöngyök nem vetettek rá sugárt, de még az sem vetett rá árnyékot, midőn Gábor arra kérte, hogy az esküvőnél azt a fél függőt tegye fel, melynek nincs meg a párja. Egy fekete gyöngy van benne. Talizmán az. Megfogadta: azt viselte az esküvőn. Mikor az oltár előtt álltak, (a királynő maga is jelen volt) egy betüt sem mondott el a menyasszony az előtte felolvasott esketési mintából, pedig a primás tartotta a szertartást az István-templomban, s mikor azt kérdezé tőle: „szereted-e ezt a férfiut?“ a királynőnek kellett a hallgató hölgy helyett felelni: „szereted hát! hogyne szeretnéd?“ s ő felsége maga nyomta le vállánál fogva a térdeplőre a szép arát a vőlegény mellé, mikor az áldást el kellett fogadni.

Hanem azért rendben volt minden; a házasság megköttetett; Isaszeghy hazavitte szép menyasszonyát csatárdi kastélyába; a kitől ugyan azután sem tudta meg holta napjáig egy szóval is, hogy szereti-e az őt, vagy gyűlöli? De azért az sem volt baj; azért mégis csak elkövetkezett egy év alatt az az idő, hogy a felséges királynőtől megtudakolja Isaszeghy Gábor extrakurir által, megengedi-e ő felsége, hogy elsőszülött fiát Józsefnek kereszteltesse?

A kegyes királynő nemcsak megengedte azt, sőt pompás keresztelői ajándékot küldött az újszülöttnek, sajátkezüleg irva alá nevét az üdvözlő levélnek.

Mikor aztán Agatha grófnő gyermekágyat fe-

küdt, akkor odahivatta magához férjét s annak nyaka köré fonva két szép alabástromfehér karját, azt mondá neki:

— Már most megvallom, hogy szeretlek, üdvöm vagy, imádlak!

És azzal annyi csókot égetett arczára és ajkára, a mennyi elég volt egy emberből angyalt s egy angyalból ismét ördögöt csinálni.

Mert Agatha herczegnő nem szerette férjét; gyülölte, utálta, és midőn azt vallá neki, hogy szereti, midőn forrón kebléhez ölelte, midőn összecsókolá: akkor a legkegyetlenebb boszút állta rajta, a minőre asszonyi szív képes.

Agatha herczegnő tudta, hogy neki meg kell halni, menthetlenül, egy nap alatt; s úgy akarta itt hagyni férjét, hogy ez kétségbeessék koporsója mellett.

Isaszeghy a hetedik égbe emelkedett e hitvesi szerelemvallomás után. Félistennek érzé magát, új élet kelt szivében. Abban a szívben, melyről tagadta eddig azt is, hogy „szív“.

És valami diadalt érzett kábult agyában; győzelmet emberi és emberfölötti hatalmakon. Az átkozódóra gondolt: „Látod, bolond! Én mégis boldog vagyok!“

Kevély volt boldogságában napestig.

Este aztán tudatta vele az orvos, hogy legyen készen a legnagyobb rosszra; a herczegnő meg fog halni.

Gábor meg akarta fojtani erre a szóra az orvost! azután meg lábaihoz borult, úgy könyörgött neki, a térdeit ölelte, csókolta, hogy ne mond-

jon ily rémületest; nem szabad annak megtörténni; Agatha nem halhat meg, hisz csak épen most ölelte, csókolta az arczát.

Az orvos vállat vont; Istennél az irgalom. Ember nem segíthet itten.

Gábor átrohant nejéhez: már akkor a nő nem ismert rá, sem ő a nőre. Ez ki volt kelve arczából; a halállal vívódott.

Gábornak nem volt ereje e nyögést hallani, e torzarczot nézni, visszafutott előle fegyverszobájába s azt mondá cselédeinek, hogy a ki azzal a szóval nyit be hozzá, hogy a herczegnő meghalt, azt agyonlövi.

Pedig a mit megigért, azt meg szokta tenni. A pisztoly ott feküdt az asztalán mindig.

Másnap reggel mégis csak tudtára kellett adni valahogy a balhirt. De senki sem vállalkozott rá.

Utoljára egy kályhafütő czigány állt elő, hogy majd bemegy ő a kegyetlen úr barlangjába s felkölti az izenettel.

Nem kellett azt költeni, mert egész éjjel nem aludt.

— Nos! mi hír? rivallt Gábor az ajtaján bekukkantó czigányra.

— A herczegnőtől jövök.

— Láttad őt?

— Én láttam őtet: de ő nem látott engem.

— Meghalt? ordítá a főúr.

— No csak lőjje magát főbe a kegyelmes úr, mondá győztes vigyorgással a czigány, mert maga mondta ki ezt a szót.

A szép asszony bizony meghalt.

Most tudta aztán meg a keményszivü ember, micsoda kigyómarás az, mikor egy férfinak egy nőhalottja van, a kit szeretett; a ki azt mondta neki: „én szeretlek téged!“

Oh, amaz ősz ember mégis nagyon jól megátkozta őtet!

Most ütötte már ököllel a koponyáját, miért volt olyan esztelen, hogy oda beereszszen egy kedves női arczot? hogy azután legyen minek fájnia egész életében; hogy legyen egy gondolatja, mely fejét lehúzza a földre; hogy legyen egy ördöge, a ki könyet kér inni!

De azért sem lesz! Azért sem fogja látni senki, hogy mi fáj odabelül! Hadd égjen odabenn a pokol; de a szemek meg ne veresedjenek tőle!

Hiszen maradt még egy lény a halott után, a kire minden szerelmét örökségül hagyta: a gyermek. Olyan szép, mint az anyja. Olyan nagy kék szemei, olyan aranyszinü haja.

Mikor az anyát eltemették, Gábor úr az egész napot ott töltötte gyermeke mellett. Annak is volt három dajkája, mint akármely princznek.

Az egyik dajka azt mondta róla, hogy olyan, mint egy kis angyal.

— Eh, mit angyal? zúgolódott az apa. Én nem akarok angyalokat nevelni a mennyországnak. Az én fiam nem lesz angyal, lesz olyan vad betyár, mint én voltam: szilaj, csapodár ficzkó. Ugy-e, te kis betyár?

És a gyermek nevetett rá. A kis betyár!

Hanem egy napon aztán a szoptatós dajka, a ki sérthetlen souverain felség minden háznál, azt mondta a főúrnak, hogy a kis József grófból mégis csak angyal lesz; torokbaja van; aligha magához nem veszi Isten !

— Mit? Isten? De nem adom neki! A fiamat? Nem adom! Megfogom a kezét, mikor el akarja venni. Megölöm a halált magát, mikor érte jön!

Ez ugyan elég bolond beszéd volt; de még bolondabb volt az aztán, a mit a gróf úr az orvosnak tartott, a kit odahivatott szobájába.

— A fiam halálos beteg; mondá neki indulattól rekedt hangon. Itt van az asztalon egy szekrény tele aranynyal, s itt van mellette egy pisztoly tele ólommal. Ha meggyógyítja ön a fiamat, ez az arany mind az öné; ha meghalatja őt, akkor ön is utána megy.

Az orvos szeretett volna a feltételek elől elfutni, de nem eresztették; úgy őrizték, mint egy rabot. Éjjel-nappal nem volt nyugta.

Az apának sem. Éjjel-nappal járt végtől-végig nagy visszhangzó termeiben; ha leült, ha lefeküdt, nem tudott nyugton maradni. Oh, az az ősz ember nagyon jól megátkozta őtet! Most tudta már, micsoda fulánk az a szívben, mikor valakinek egy kedves gyermeke haldoklik!

Nem kellett volna neki azt a féltő kincset megszerezni!

A harmadik nap éjszakáján azt mondta neki az orvos, és az is halvány volt és fogai vaczogtak, hogy uralkodjék indulatain; a gyermek betegsége

most érte el válságát; lehet, hogy egy óra alatt meghal.

Gábor az Istent kezdte el káromolni.

— Oh uram, inkább imádkoznék ön hozzá, rebegé az orvos.

— Imádkozni? Oh igen! ordítá a főúr s pisztolyaiért rohant fegyvertárához. Az orvos elszaladt és magára zárta az ajtót.

Gábor pedig lekapott két pisztolyt a fogasról s hajadon fővel, félöltözötten kirohant a házból, ki a parkba. Cselédei utána.

Künn rémséges vihar volt ezen az éjszakán; a villám czikázva csapkodott le a közel erdőben; a villanásoknál a szakgatott felhők úgy fénylettek, mintha földöntúli rémek arczai meredeznének egymásra.

— Isten! Isten! ordítá az apa az erdő közepett. Hol vagy hát Isten? Ha küzdeni akarsz, jer, küzdj hát én velem; ne egy nyomorult gyermekkel! Én férfi vagyok! Szemedbe nézek. Daczolok. Én vétettem. Üss meg engem!

Az égen keresztbe czikáztak a villámok, mintha intenének:

„Hallgass, féreg!“

— Ide üss! Ide vágj! Csapj le rám, a hogy én felcsapok te rád!

S azzal az egyik pisztolyát égnek szegezve, oda lőtt, a hol a felhők megnyilnak.

Abban a perczben abból a felhőnyílásból egy vakító tűzsugár csapott alá s földrengető dördüléssel vágta széjjel azt a hársfát, mely a dühöngő feje fölött terjeszté ki ágait.

Cselédei borzadva hullottak térdre s eltakarták szemeiket, bedugták füleiket. Ő pedig az égő fa tűzvilágánál még egy lépést tett előre s szétkuszált fürteit megrázva, daczos arczát az égnek emelte, istenkáromló kaczajjal.

— Hahaha! Ez nem talált. No még egyszer! S azzal visszalőtt az égbe.

És akkor mellére ütött öklével.

— Ide lőjj! — Ide sujts! — Engem találj! — Ha úr vagy; — ha Isten vagy!

A zivatar pedig egyet sem villámlott többet; elhallgatott, elcsendesült, megszünt a zápor, megszünt a szél; a fák sem zúgtak, mély ünnepi csend lett.

Az ádáz dühöngő visszatámolygott kastélyába; senki sem merte követni; a mint lépcsője karfáira támaszkodva felfelé ment, az orvost szemközt találta.

Az orvos arcza tündöklött az örömtől.

— Uram! Hála az égnek! A betegség jobbra fordult; önnek a fia megélt.

— Hah! kiálta fel az őrjöngő apa. — Én győztem!

*

A fiú csakugyan megélt; felnőtt ember lett belőle.

Olyan ember lett belőle, a milyennek az apja kivánta, a milyennek az apja nevelte: szilaj, csapodár, féktelen, vakmerő.

Így tetszett az apának. „Van benne vér!“

Hadd tombolja ki magát! Bolondságokat kö-

vet el? Az illik a fiatalságnak. Pazarolja a pénzt? Van neki miből. Nem hajol senkinek? Épen mint az apja. Csélcsap szerelmes? Hadd élje világát.

Huszonnégy éves korában már híre volt az ifjunak Bécstől Brassóig. Az apa örült annak.

Szép, finomarczú ifjoncz volt, mikor a huszonnegyedik évét betöltötte. Születése napján odahivatta őt magához az apja.

— Fiam. Nagykorú vagy. Én azt hiszem, hogy meg kellene már házasodnod.

— Én is.

— A Lobkovicz grófnak van egy igen szép leánya.

— Tudom.

— Én azt szántam neked nőül.

— Jól van.

Gábor azt hitte, hogy igen engedelmes fiura talált.

— Most csak egy dologra kérlek. Bolondság tőlem, de fogadásom tartja. Van egy félfüggő családi kincstárunkban, a minek talizmánja van. Történetét csak én tudom, s meg sem gyónom. Mikor az anyáddal megesküdtem, arra kértem, hogy ezt a függőt tegye fel. És én igen boldogul éltem vele míg élt, s boldog voltam te benned, a hogy ő meghalt. Most arra kérlek, add te is leendő menyemnek ezt a családi talizmánt.

— Jó lesz.

Az ifjú átvette a félfüggőt.

Aztán meghatározták a napot, melyen József gróf haza fogja hozni menyasszonyát. Gábor gróf

nem mehet vele, mert köszvénye nem ereszti; de fogadni készül őt fejedelmi pompával.

József gróf hagyott minden előkészületet megtörténni.

A kitüzött napon, mikor már össze volt gyülve az ünnepi násznép, az öreg gróf leviteté magát zöllyeszékében egész a tornáczig, hogy ott fogadja menyét, mikor az a hatlovas hintó a márvány lépcsőkig előjár.

S akkor abból az aranyos hintóból elébb kilépett az ifju gróf és utána egy szép, ragyogó szemü, piros ajkú, halavány — czigánynő, mind a két karján egy-egy kis gyermekkel. Bizonyosan ikrek.

— Ime: nőm . . . szólt József gróf, atyja elé vezetve a két gyermek anyját.

— Mi ez? hörgé az öreg s köszvényes lábára akart ugrani, de visszaesett székébe.

József gróf szótlanul mutatott a nő fülében levő félfüggőre.

— Te ezt vetted el? riadt rá az apa elmeredt szemekkel.

— Két gyermekem anyját! felelt József gróf daczosan.

— Pandúrok! ordítá, egész arczában lángolva a dühtől az öreg főúr, ragadjátok meg ezt a boszorkányt és porontyait, kössetek követ a nyakukba s dobjátok őket a halastóba!

— Atyám! e nő, e gyermekek az enyimek.

— A kutyámé! vessétek őket a tóba!

A pandúrok tudták, hogy ennek engedelmes-

kedni kell, s odarohantak a nőhöz; ki gyermekei lábát, ki hosszú haját ragadta meg.

E pillanatban fölébredt az a vér a sápadt fiuban, mely haragjában belelő az égbe: apja vére.

Kiszakítá az egyik pandúr övéből a pisztolyt. Egy dördülés hangzott s az apa véresen bukott előre karszékéből.

Ah! Az Isten pisztolylyal is tud lőni!

E szörnytett első borzadálya alatt minden ember futott szerteszéjjel. Lakodalmas nép, pandúrok, a nő gyermekeivel: futott, ki merre látott. Az apagyilkos bemenekült a kastélyba.

Az apa halálra volt találva. De még három napig kellett élnie, hogy lássa mindazt, a mi ezután következik.

Látnia kellett, hogy érkeznek meg a vármegye fegyveres pandúrjai a gyilkost keresni; hogy találnak rá a kastély egyik fülkéjében. A fiu dühödten védi magát. Akkor ott szemeláttára leteperik, megkötözik, arczát összeverik, békót vernek kezére-lábára; úgy csörömpöl a láncz, mikor hajánál fogva végighurczolják a folyosó márványán; úgy hangzik a jajszava sokáig! Annak a fiunak, a kiért párbajra hívta az Istent; a kit szemefényének tartott, a kit úgy szeretett; — a ki őt megölte. És a kinek fejét már most utána fogják gördíteni. Azt a szép szőke fejet, mely úgy hasonlít az anyjáéhoz, mely háromféle korban lefestve mosolyog rá halószobája aranyrámáiból; mint csecsemő, mint gyermek, mint ifjú. És most még egyszer fogják őt lefesteni, mint elitéltet a siralomházban.

És még ez sem volt elég a halálra.

Még azt is látnia kellett, a mint harmadnapon az országos gyámság bevezette kastélyába fiának leendő özvegyét és annak gyermekeit, mint e kastélynak, e birtoknak örökös urait. A törvény nőnek ismerte őt el, s a törvény özvegygyé fogja őt csinálni.

És mikor az a szép, barna arczú nő megállt halálos ágya előtt, hosszú selyem uszályát maga után vonva, két gyermekét két karján emelve s aztán könnyelmüen megrázta fülében azt a félfüggőt s gúnyosan odamosolygott a szeme közé: — attól aztán meghalt.

Fél év mulva utána gördíték fia szép szőke fejét.

. . . Az Isten karddal is tud vágni!

*

De ne prédikáljunk mysticismust olyan felvilágosult században, mint a mostani (!) Az Isten nem emberi alak, ki idegekkel érez, haragot félretesz, boszút áll, megtorol, büszkeségének áldozatot követel. Ilyen Istent mi nem hiszünk. De az az Isten, a kit mi hiszünk, az az örök rend! A ki az ellen fellázad, a természet atomjait, a világalkotó elemeket hívja fel küzdelemre. Az csatára hívja föl a telet és nyarat, a vér melegét és a számok csalhatatlanságát, a vegytan alkotó hatalmát, a közvéleményt, a históriát, a logicát, az egész emberiséget és mindent, a mi legyőzhetetlen; a miben istenerő lakik!

Még nem volt vége az Istennel kezdett pár-

bajnak. Egy egész század látta azt folytatva: százféle változatain keresztül a balsorsnak, az őrjöngésnek, a leleményességben kifogyhatatlan párharczát szenvedélynek és bolondságnak minden ellen, a mi nyugalom, a mi béke, a mi szeretet, a mi társadalmi rend, a mi törvény szívbe vagy pergamenre irva.

Az okokban, a vérvegyületben volt a lánczolat.

Vannak családok, a mikben hagyományos az öngyilkolás. A szinésznek a fiát akármivé nevelik: katonának, hivatalnoknak, utóbb csak visszakerül a színpadra. Hát még a hol oly szerencsétlen csillagképletek találkoznak, mint egy ikertestvér pár, kiknek nagyanyjuk gyűlölte nagyapjukat minden ölelésben, kiket szülőgyilkos apának vére keresztelt meg, s kik a maguk szomorú eredetéhez még egy kóbor hindu vérlángját is örökölték.

Apjuk, nagyapjuk daczos, erőszakos emberek voltak; de nem volt egyenrangú ellenfelük. Most ők találtak magukhoz méltó ellenséget. Egymást.

A két viszályos testvér aztán két ellenséges családot alapított. És a hány tagja volt a családnak, annyi ellenfele volt egymásnak.

Verseny volt az, olympi pályázat az egymás megrontásának művészetében. A ki legrosszabbat tudott kigondolni, az remekelt. S különös balvégzetük volt a töltött fegyver. Minden haraglobbanásra pisztolyhoz, puskához nyultak, lőttek egymásra, cselédeikre, tisztviselőikre; olyan könynyen állt az náluk, mint másnál a haragos szó, s

mindeniknek életében ott kisértett azon visszahívhatatlan golyó, mit ősapjuk az égbe lőtt.

S e küzdelemben szétmállott a fejedelmi nagy birtok.

A negyedik ivadékra már nem maradt más, mint a csatárdi pompás kastély. Az is csak azért maradt meg, mert nem akadt vevője. Csak úrnak való az.

Két unokatestvér szorult össze benne. Egyik az emeletet foglalta el, a másik a földszintet. Aztán az, a melyik az emeleten lakott, csatornát vágatott a földszint boltozatába, s az öcscsét kiöntözte belőle moslékkal, mint az ürgét; a földszint lakó pedig kéményt töretett fel az emeletbe s kifüstölte a bátyját, mint a rókát.

Vagy pedig összementek kártyázni s egyik nap az öcs vesztette el a kastélyhoz való jussát s a rajta levő testi ruháját, s akkor a bátyja kergette ki az utczára mezítláb; másnap az öcs megint pénzt kerített, s akkor meg ő nyerte el bátyja fölött a kastélyt s ő kergette azt ki egy ingben a hóra.

Balsorsuk lassankint fölvette a comicum gyászát. Mikor már nem féltek tőlük, mikor már nem haragudott rájuk senki, akkor elkezdtek rajtuk mosolyogni.

Ez a legnagyobb csapása a sorsnak!

És soha a családban leány nem született, a kinek adománya szeretni, békülni, expiálni; mindig csak férfi, mindig csak gyülölő, veszekedő, romboló társ . . . ötödíziglen.

*

A rónának más képe van most már a Duna és a Tisza között. Nem legel már gulya, ménes a szabad határban; szántva, mívelve van minden. Egy gyönyörű mozaik, világosabb, sötétebb zöld táblákkal kirakva, mik közt rózsaszín koczkák, sárga négyszögek tarkállanak, itt-ott piros folt, lilaszin szegély, dohány, repcze, olajnövények vetéstáblái; vasutak keresztezik rajta egymást; gazdasági tanyák vannak térein elszórva, gyümölcsös kertek zöld rámáiban, népes falvakat, városokat kötnek össze kereskedelmi utak, makadam, klinker-építmények. S a gazdag vetések közepett roppant gyárak füstölgő kéményei, ezek az óriásai az ujabbkori mythologiának, mikben az új teremtés demiurgusai laknak.

Más küzdelem folyik ott most német és magyar között: az ipar küzdelme; olyan harcz, melyben a győzelem két részre oszlik; a hol a hódító maga a legnagyobb nyereség.

Sok őskori illusiónak vége. A lovagvárak tisztes romokká váltak, a nemesi czímerekkel nem dicsekszik senki, a jobbágy szabad lett, a szabadalmak megszüntek; a kolostorok elpusztultak, helyettük iskolák épültek; a folyamokon gőzösök rajzanak; az ősi gazdálkodásnak vége: gép szánt, gép arat, csépel szerteszéjjel; vad ménes, vad gulya akolba szorult; vad czimboraság helyén számító consortiumok. A ki megállt: azt az idő kereke eltaposta.

A csatárdi kastély is dobszó alá került; a legutolsó két rokon csakugyan kirántotta azt egymás alól, még a század első felében. Most abból

is gyár lett. Egy szilézíai gazdag iparos vette meg, Siebelmann; annak a fia van most benne. A vár tornyát, mely semmi czélra nem szolgált már (hajdan a czímeres zászló lobogott rajta), rég lebontották, s annak a tégláiból épitették fel a magas kéményt.

A vártorony helyén kémény! s a várlak helyén czukorfőző! A czímerpaizs helyén czégtábla s az úri park előtt vasút! Hajdan „Tilalmas"-nak hítták!

Pedig ha az az úri park ott nem volna, még jobb volna. A csatárdi gyár birtokosa egyenesen juthatna gyárától a vasúti állomásig, míg így a közbeeső erdő miatt fél napi járót kell kerülnie mellékutakon, hogy szállítmányait az indóházig vihesse.

A gyár birtokosa, ki a körülfekvő uradalmat is megvette, ennek az erdőnek is megadta volna az árát; de a tulajdonos azt felelte rá, hogy az hitbizomány, nem eladható. Azután csak azt akarta kieszközölni, hogy engedjen egy utat vágatni a parkján kereszül a vasútig. A birtokos azt is megtagadta. A hitbizományból egy fa sem vágható ki.

Ez a tulajdonos Isaszeghy Tiborcz, az utolsó élő férfitagja a hatalmas családnak. Most egyedüli birtoka ez az ősi erdő, abból sem ad egy szál fát sem, és lakása az a fehér ház, melyben ősapja, Gábor, labanczait fekete kenyérrel vendégelte meg. Ő még annyi vendéget sem fogad. Nem jár hozzá senki. A szerencsétlenségnek nincsenek ismerősei. Mit csinál? mit fundál? hogy él ott az

erdő közepén? azt senki sem tudja. Az egész erdeje körül van véve palánkkal, s minden bejárat előtt ott áll a tilalomfa e fölirással: „Tilalmas a vadászat!“

Pedig hát vadászni nagy gyönyörüség; szenvedélyes vadászok messze földre elcsévelegnek, a hol valami rendkivüli ritka vadnak ivadja van, s a zord idő a Dráva melletti lankásban, a hózivatar a mármarosi erdőségben gyakran összezavar egy halászkunyhóba, egy kecskepásztor odújába olyan férfiakat, kik az ország négy külön végén laknak, s egymást soha sem látták.

Egy zivataros napon igy szorult össze egy mármarosi elhagyott kunyhóba négy úri vadász, kiket egymás után vert oda be a hirtelen támadt hófergeteg, s kik mindannyian siketfajdra vadásztak, mely már oly ritka vad Magyarországon, hogy érdemes harmincz mértföldet tenni érte.

Az urak tüzet raktak, előszedték tarisznyáikból élelmiszereiket, kicsavarták kulacsaik nyakát, s nagyon jól mulattak, míg künn a zivatar dühöngött. Volt köztük egy ősz férfi, egy termetes, athletai alak, egy köpczös, gömbölyű termet, s egy nyalka fiatal legény, pörge bajuszszal. Megannyi festeni való arcz.

Ha Álmos ősapánk, ki itt nyugszik valahol e hegyek közt eltemetve, fölébredne s rájuk bukkanna, megszólítaná őket: „Te ősz Kund! te Zuard! Huba! te nyalka Leventa!“

Mikor aztán a vadász urak vidám ötleteikkel, körmönfont adomáikkal egymást kedvre derítették, azt mondá az egyik:

— No az mégis derék, hogy egy ilyen rusznyáklakta pusztaságban véletlenül ilyen négy tősgyökeres magyar ember találkozik össze. Tudjuk meg már egymástól, kit hogy hínak?

Az ősz férfi kissé restelkedve adta elő nevét.

— Én Brauenfels vagyok.

A második már derültebb arczczal válaszolt:

— Az én nevem Kahlenberg.

A kérdező már mosolyogva mondá meg a magáét.

— Én Trautenau vagyok!

A fiatal ember már kaczagott.

— Engem meg Siebelmann Ottónak hívnak!

Erre aztán mind a négyen még jobban nevettek.

A három első rég ismeretes név már az országban, földesurak, nagy családok, pártvezérek. A negyedik még új ember. De az is gyökeret vert már.

S mintha mind Huba, Kund, Zuard és Leventa támadt volna fel bennük.

És ez úgy van. Ez valóság.

Van valami bűverő Magyarország földében, ezekben a növényekben, mik a szabadság vértanúinak poraiban gyökereznek, a férfiak bűvös kézszorításában, a hölgyek igéző tekintetében, a lélekkel tele levegőben, a szabad pusztában, a multak általános fájdalmában s a nem csüggedés férfierélyében, a dalban és szerelemben, melytől az idegen, kinek kedélye nemes, rövid időn a leglángolóbb hazafivá alakul át. S ez nem hizelgés se magyarnak, se idegennek. Ez való. Ez statistica.

A magyar urak aztán elmondták egymásnak, hogyan kerültek ide. A földesurak már elvégezték a csépelést, a czukorgyáros pedig még nem kezdhetett az idei munkához; a répa még a földben van; ha azt egyszer szedni kezdik, akkor aztán se éjjel, se nappal nyugta. Addig ráér süketfajdot lesni.

— Pedig milyen közel volna hozzám az erdő, a hol még csoporttal lakik a süketfajd, odalenn az alföldön, monda Siebelmann.

— Süketfajd? Te? szólt fejcsóválva az öreg úr. Nem tudok én olyan helyet, pedig de jól ismerem egész Magyarországot. Hol van az?

— A csatárdi erdőben.

— Ah! Az már más! kiáltának egyszerre mind a hárman. Ott már lehet: még bölény is.

Aztán elbeszélték, a mit hírhallásból tudnak a csatárdi erdő lakója felől. Azzal nem jó puskalövésnyire találkozni.

„Azt mondják, hogy meglövi, a ki a kapuján belép. Egy szál fát sem ád el az erdejéből, inkább koplal. Csak vadhússal él, kenyér nincs a házánál soha. A bor, a mit a vad bőrén cserél, nem elég mámorító neki, beléndekmagot tesz bele, arról iszsza. Szerencse, hogy egyedül szeret lenni, mikor iszik. Egyik unokabátyjának koponyáját használja serlegnek, abból iszik. Minthogy eleven emberre nem lövöldözhet, hogy mániájának mégis eleget tegyen, egy csontvázat tart felállítva az erdejében, arra lövöldöz czélpisztolylyal. Veszett ember!“

— Azért énnekem mégis meg kell tőle kapnom azt az erdőt, erősíté Siebelmann. Ha másképp nem megy, elveszem a leányát feleségül.

Erre még nagyobb hahota támadt.

— Az meg egy valóságos vasorrú bába. A disznófejü kisasszony.

— Bánom is én; mégis elveszem. Én vállalkozó vagyok. S nekem a csatárdi erdőn keresztül út kell!

A vadász urak azt mondták rá, hogy „füge, gyerek!“ s aztán leheveredtek a bundáikra a tűz mellé s egymásra bízták, hogy kiki álmodjék, a miről akar.

Egy hét mulva a mármarosi találkozás után Siebelmann Ottó ellovagolt a rejtélyes erdőig s amint a legelső tilalomfához megérkezett, ahhoz megkötötte a lovát; egy répaszedő embernek meghagyta, hogy vigyázzon rá s maga bement az erdei ösvényen.

Amint az összevissza düledezett fák alatt, miket az iszalag és a szederinda gubanczai szőttek össze, végighaladt: a „Csipkerózsa kisasszony“ regéje jutott eszébe. A bozótból gyanútlan őzek, szarvasok tekintgettek eléje, az ágakon vad gerle búgott, a fajdkakas berregett, farkát legyezőnek terjengetve, s aranytollú fáczányok húztak végig a tisztáson; a faodú mohos ablakából kiváncsi menyétcsalád kandikált elő s a csiperkegombás mesgyén hegyezett füllel leskelődött a felágaskodó nyúl, mintha kérdezné, hát ez kicsoda, a ki itt jön? Semmi állat sem látszott félni a közeledőtől.

Siebelmann nem hozott más fegyvert, mint egy jó kézbeli fütyköst, azt is csak azért, hogy ha a különcz komondorai meg találnák támadni, elverhesse őket magáról.

Az erdő rossz hírben állt csakugyan. Még a répaszedő kasznárok is intették, hogy vigyázzon magára, mert Tiborcz gróf mindenkit agyonlő, a ki az erdejébe belép.

Hiszen kerülhetett volna a háza elejére is; de azt meg azért nem tette, hogy a kik Tiborcz grófot ismerik, előre figyelmeztették, hogy az, ha valakit közelíteni lát, bezárja a kapuját, s aztán be nem ereszt senkit. Természetes, mikor valaki beléndekmagról iszsza a bort s disznófejü kisasszony a leánya! Azért került az erdőn keresztül a magányos laknak; így legalább betör hozzá.

Mire az erdő tekervényes útjain kiigazodott, este lett; de a tele hold pompásan ragyogott a lombokon keresztül. A mint egy helyen ritkultak a fák, megpillantotta az erdei házat.

Annak az erdő felé néző oldalán volt egy hosszú eszterhaj, szőlőlombbal hosszan befuttatva, melynek leveleit sárgára, biborra festette már az őszi dér.

E lombos eresz alatt látott egy hölgyalakot ülni. Egy kis asztalka volt előtte, azon egy czitera és egy hangjegyes könyv. A holdvilág ezüst fénye világítá meg az alakot.

Siebelmannak ismét a „Csipkerózsa“ tündére jutott eszébe. Az erdők bűvleánya, habfehér ruhában, szőke haja mint a habzó arany omlik két

vállára; bűbájos halaványarcza a holdvilággal kéjeleg. Finom fehér ujjai a czitera húrjaiból ábrándos dalt csalogatnak elő; ugyanazt a dalt, vagy annak változatait lágy, szívbekéredző hangon énekli utána, s azután ujjait végigvonva a hangjegyes lapon, irallal jegyezget abba valamit; de nem néz oda, a míg jegyez, hanem félig nyilt ajakkal a hold felé fordul, mintha annak a sugárai pengését lesné le s jegyezné papirra.

S a mi a legcsodálatosabb volt Ottónak, az, hogy ez a tünemény az ő közeledtét észre sem látszék venni. Lépteinek hangja elvész a puha fűben, de alakját megvilágítja a holdfény. Láthatná.

Egy hangos jó este kivánással sietett a figyelmet magára vonni.

A hangra felrezzent a hölgy s most már az érkező felé fordulva, nyájasan viszonzá a köszöntést.

Ottó nem ilyennek képzelte a „vasorrú bábát.“ De talán nem ő az?

— Én Siebelmann Ottó vagyok, a szomszédból, a gróf urat keresem.

— Atyám nincs itthon, szólt szeliden csengő hangon a hölgy. Üljön le ön és várja meg.

Siebelmannak úgy tetszett, mintha a fiatal hölgy mosolyogva tekintene rá, a hogy ismerősöket szokás fogadni. Valami beszédhez kellett kezdeni vele.

— A grófnő élvezi a szép holdas estét.

— Hold? szólt elbámulva a hölgy; hol van az?

— Ah.

— Én nem látok semmit, mondá a leány és mosolygott.

Ottó most döbbent vissza tőle. Ezek a szép kifejezésteljes kék szemek nem látnak. Ez a leány vak. És ez nem szomorítja. Még mosolyog, mikor kimondja.

— De csak a külvilágot nem látom; szólt a leány biztatólag, mintha meg akarná vigasztalni, a kit megszomorított szavával. Azon túl egy egész belső világot látok.

— És az szép világ lehet.

— Ön is lát-e oda? Nemde, ön is lát olyan belső világot, a hol világosság van nap, hold nélkül? és élnek, a nélkül, hogy alakjaik volnának? Én azt hiszem, hogy mikor behunyja a szemét és magában marad, minden embernek kell azt látni.

— A grófnő itt igazán magányosan van.

— Mikor atyám nincs honn, akkor egészen egyedül.

— S nem fél?

— Miért? Nem vétek senkinek.

— Rossz emberektől.

— Hát vannak rossz emberek a világon?

Ez a kérdés olyan ártatlan, őszinte tekintettel volt kisérve, hogy Ottó irigyelni kezdte azt, a ki ennyire vak!

— S nem hosszú a grófnőnek az idő ily egyedül?

— Nem. Egész nap a házi dolgot végzem, s mikor az erdő elcsendesedik, akkor tudom, hogy este van; előveszem hangszeremet, s akkor ket-

ten vagyunk, ő beszél én velem, én ő vele; én költeményeket mondok neki, ő dalt ád hozzá, s egy lesz belőle. És az nagy gyönyörüség.

S azután, hogy ne hagyja magát zavartatni e gyönyörüségében, vagy hogy az idegennel is megoszsza ezt a gyönyört, elővette cziteráját s eljátszotta rajta azt a dalt, a mit szerzett, szelid búsongással énekelve hozzá a méla dalszöveget.

Ottó elmélázva nézte ezt a bűvölő tüneményt, a kit senki sem őriz itten, egyedül a csillagok. Elhallgatta volna öt reggelig.

Azonban közelgő léptek szakíták félbe az élvezetet. A lányka ismerte már a lépteket, mert örömrepesve ugrott fel helyéről s mintha látná, mintha nem volna vak, rohant ki a verandából, biztos helyismerettel az érkező elé s azt átölelte, hévvel rebegve: atyám!

Az érkező fiatal, szőke férfi volt; inkább testvérét, mint atyját nézhetnék benne a leánynak. Szép szabályos vonásai voltak, csak szemei kancsalítottak össze, mint az Isaszeghy család minden férfi-ivadékánál.

Az érkező kezében egy hosszú bőrtok volt. Azok bizonyosan pisztolyok.

— No most végünk van, gondolá magában Ottó. Bevárta a verandán az érkezőt s akkor eléje lépett.

— Gróf úr! Én szomszédja vagyok, Siebelmann Ottó; találkozni akartam önnel s betörtem orozva a parkjába, koczkáztatva, hogy ön agyonlő, mint vadorzót.

— Én? lőni? szólt elbámulva Tiborcz grófi. Uram, az én házamnál nincs lőfegyver.

Ez őszinte, nyilt arczczal volt mondva. A gróf kezet szorított vendégével.

— Pedig védelmül rablók ellen nem árt az ily magányos lakban.

Tiborcz gróf vállat vont.

— Az én házamnál nincsen pénz. És azt minden keserüség nélkül mondta.

Ez jó kapocs volt az idejövetel czélját hozzáakasztani.

— Én épen pénzbeli ügyben látogattam meg önt.

— Sejtem. Erről később beszéljünk. Előbb vacsoráljon ön velünk.

A gróf valamit súgott leánya fülébe, mire az eltávozott.

(No most nekem is innom kell a beléndekes borból, bondolá magában Ottó, s borsódzott bele a háta. Vajjon hány ősapai koponyát tart a főúr pohárszékében? Vendégeit is abból itatja-e?)

A gróf bevezette vendégét szobájába s ott leülteté.

Egyszerű butorzatú szoba volt az. Egy ódon szekrényt felnyitott a gróf s a magával hozott bőrtokból mindenféle üvegcséket szedett ki, azokat a szekrénybe elhelyezé s az ajtót ismét rájuk zárta.

— Megbocsát ön, ha kezemet előbb megmosom; mindenféle mérgeket kezeltem.

(Mindenféle mérgeket!)

Azonban ezúttal nem hagyta magát lóvá tenni Siebelmann. Kitalálta a rejtélyt.

— Ah, a gróf homoeopathiával foglalkozik?

— Igen, hanem ezt kérem ne mondja senkinek, mert ha megtudja a hatóság, eltiltanak tőle. Nincs oklevelem.

— De hát a betegek, kiket gyógyít, nem árulják el?

— Azok parasztok. Jó titoktartók. Többnyire gyermekbetegségeket gyógyítok és marhavészt. Ez a két legnagyobb csapás a vidéken. Tavaly három faluban minden vörhenyes gyermeket kigyógyítottam; harmadéve a keleti marhavészt fordítottam el innen. Ha megtudnák, megbüntetnének engem is, meg azokat is, a kiknek a gyermeke meg a marhája megélt.

— Lehetetlen.

— Sőt nagyon természetes. Ha okos ember homoeopathiával él, már akkor félig bolond a neve; de ha épen olyan gyógyszert venne be, a mit „én" készítettem, akkor egészen bolondnak mondanák. Ne beszéljünk erről. Ön valami ügyben jött hozzám. Ritkaság, hogy kabátos ember belépjen ide. Ön félt, mikor ide jött, úgy-e?

— Nem tagadom. Önnek elzárkózottsága sok mende-mondára ad alkalmat. Azon ügyben jövök a grófhoz, melyben atyám annyit levelezett már önnel sikertelenül. Én feltettem magamban: eh mit! odamegyek hozzá, beszélünk egymással. Én szeretek szemtül szembe lenni azzal, a kivel dolgom van. Tehát ismétlem ajánlataimat. Ha az egész erdőt megszerezhetem a gróftól, nem so-

kallok százhúszezer forintot; ha nem akarja eladni, akkor kérek egy utat, hat ölnyi széleset az erdőn keresztül a vasutig. A kisajátításra szabjon a gróf olyan árt, a milyent akar. Nekem semmi ár sem lesz magas, mert üzletemnek szüksége van ez útra.

— Ifju szomszéd úr! szólt Tiborcz gróf, leültetve őt maga mellé. Ön őszinte volt irántam. Én még őszintébb leszek ön iránt. A kik önnek azt mondták, hogy ne jöjjön hozzám, mert én bennem egy őrült dühöngő lakik: igazat mondtak, az lakik bennem. Az vagyok. Hanem én ezt az őrült daemont vas kézzel tartom leszorítva! A sarkam alatt van mindig a feje. Gyakran le akar dobni magáról, de nem eresztem, rátaposok. Engem kínoz a szomj a bor után és soha viznél egyéb nincs asztalomon. Én kegyetlen parancsoló természet vagyok: s nem tartok egy cselédet; magam, leányom végezzük a cselédi munkát. Én szenvedélyes vadász vagyok, erdőm, kertem teli pompás vaddal, és egy fegyvert sem tartok házamnál, s nem eszem olyan ételt, a melynek valaha vére volt. Én mindennap látom a végtelen birtokot, melyben valaha őseim duskálkodtak, felosztva paraszt közt, elfoglalva jövevénytől, s én mindennap bejárom gyalog a paraszt és jövevény gunyhóit, hogy beteg gyermekeiket gyógyítsam. Én birtokosa vagyok még egy őserdőnek, melynek árán ismét úr lehetnék, és nem tartok a házamnál egy garast, s nem nyulok a kinált pénz után; élek szegényül és nélkülözök sokat.

MÚZEUM ... TÁRA

Siebelmann Ottó vállat vont erre. Ez bizony még mindig az elmehábor kôrtüneménye.

— Még többet is kivallok önnek. Ön látni fogja, hogy nem hazudok semmit, nem titkolok el semmit, s ön maga fogja azt mondani: ez a birtok nem eladható. Én egy átokverte család végivadéka vagyok. Tudja mindenki: a népmonda tulajdona régen, hogy az én családom az, melynek ôse egyszer párbajra hivta ki az Istent! Haldokló fia életéért hívta ki az Istent. Szörnygondolat, de egy apai szív van a fenekén. Bűnhődött érte. Ugyanazon fia, midőn felnőtt, saját gyermekeit védve nagyapjok kegyetlensége ellen, keresztüllőtte őt. Még borzasztóbb eszme, de annak is egy apai szív van a fenekén. Az apagyilkost lefejezték s azután eltemették ebben az erdőben. Titokban, jeltelenül ásták el, egyedül egy ősfa kérge tartogatja nevét egy ezüst lapon. A vén fa rég benőtte a lapot, senki sem tudja, ősapám hol nyugszik és úgy lehet, hogy a legelső fa, melyet ön kiásat az erdőből, azt a koponyát veti fel gyökerével, mely nekem ezt mondta: „én gyilkoltam, én meghaltam, én elkárhoztam te érted, s te nyugodni sem hagysz engem a földben!“ De ne mosolyogjon ön rajtam. Nem félek én semmi rémtől, egyedül magamtól. Azt a párbajt, melyet ősöm elkezdett Istennel, utódai egyre folytatták vele. Egyik csapás a másik után jött. Az Isten ütötte őket saját kezeikkel. Már születésük órájában ott volt a „cartel“ kezükben és meg kellett jelenniök. Soha sem született családunkban leány, mindig férfi. Én vagyok az utolsó. De a párbaj egyre foly. Most

már egyoldalulag. Én nem védem magamat, én nem vágok vissza; türelemmel, leeresztett kézzel viselem sorsomat, fejemet tartom a csapások elé. „Ő“ pedig egyre üt. Talán vége lesz már. Az én utódom már leány. Egy leánynyal csak nem fog már harczolni Isten! Egy vak leánynyal! Hisz az Isten is nemes ember!

Siebelmann félrefordítá arczát.

— Már most tudja ön, hogy miért nem adom el ezt az erdőt. Ha énnekem az a pénz kezembe jutna, épen oly őrült tékozló, olyan embert és Istent lázító lennék, mint a többiek voltak s eltékozolnám az utolsó ezreket, úgy, mint eltékozolták ők a milliókat; és leányomból lenne koldus: vak koldus. Már most tudja ön uram, hogy nem lehet tőlem megvenni ebből az erdőből sem egy bokrot, sem egy madárfészket, sem egy maroknyi földet.

Siebelmann meg volt győzve.

— Legalább nekem magamnak engedjen hát a gróf egy gyalogutat eddig a házig.

A gróf kezét nyujtá.

— Szivesen látjuk mindig.

Egy kedvesen hívó hang szakítá félbe a beszélgetést.

— Czeczil leányom, szólt az apa, és gyönyörtől ragyogtak szemei.

Czeczil grófnő a vacsorához hívta őket. A verandán volt terítve. Olyan lakoma, milyenhez Ovidnál a földönjáró Isteneket várják.

„Mellaque, et frugesque et lactis massa coacti.“

Méz, kenyér, aludt tej.

Olyan étel, melyben valaha vér volt, nem került ez asztalra soha; sem olyan ital, melyben tűz van.

Az apa és leánya egymás mellett ültek egy kis támláspadon. Ottó látta, mennyire szeretik egymást, milyen boldogok egymás által. Szinte irigylette őket.

Czeczil gyermeki hízelgéssel járatá finom ujjait atyja arczán végig.

— Én téged látlak itt belül. Olyan jól látlak, hogy ha viaszkom volna, mellszobrodat el tudnám készíteni.

— Hát én majd hozok a grófnőnek olyan viaszkot, minőt pousseirozáshoz szoktak használni, mondá Ottó.

— Köszönöm. Már sokszor megkisértettem azt, de nem sikerült.

— Ahhoz sajátszerü viaszk kell. Ha megengedi ön, én szerzek azt önnek.

A vacsorának vége volt, késő este volt már: a vendég bucsút vett s indulni készült. A gróf, megtudva, hogy lovát az erdő tulsó végén hagyta, ajánlkozott, hogy vezetőül megy vele; éjjel a tekervényes utakon könnyen el lehet tévedni.

De alig haladtak együtt a park széléig, midőn egy kis pórleány lélekszakadva futott utánuk s lelkendezve rebegé a grófnak, hogy adjon valami orvosságot kis öcscse számára, mert mindjárt megfulad.

Ottó biztatá a grófot, hogy csak menjen visz-

sza, hiszen ő már csak megtalálja majd azt az utat, a melyen idejött, visszafelé is; van egy patak, azon egy hid, onnan nem lehet aztán eltévedni. Azzal jó éjt kivántak egymásnak s a gróf visszament házához, Ottó pedig be az erdőbe.

Hanem ott a fák sötétjében mégis úgy tapasztalta, hogy éjszaka nem tudja az ember magát olyan jól tájékozni, mint nappal. Azon vette észre magát, hogy úgy belebódorodott a tömkelegbe, hogy azt sem tudta többé, merre van előre. Nagy nehezen eljutott végre a patakhoz; már most még csak a hidat kellett megtalálnia. Erre legjobb mód a patak mentét követni. De a hid csak nem jött, a patak csak folyott; egyszer aztán ritkulni kezdtek a fák, Ottó kijutott egy tisztásra s akkor látta, hogy szerencsésen visszakerült ahhoz a házhoz, a honnan elbucsúzott.

Nevetséges volt a helyzete. Odamenni, bevallani, hogy félórai utazás után oda jutott vissza, a honnan elindult. A háziak már talán le is feküdtek. Mégis csak közelebb ment, nem volt más választás.

A veranda oszlopához támaszkodva állt a tiszta égi fénytől beragyogva a ház tündérének alakja mozdulatlanul, lehunyt szemekkel. Most nézi a maga világát.

Milyen kár lesz őt onnan kiszólítani!

— Bocsánat, grófnő!

— Ah! Ön az megint? (Már ismerte a hangját.)

— Szégyenemre kell megvallanom, hogy nem

tudok kitalálni az erdőből; visszakerültem szándékom ellen s most kénytelen vagyok a gróf úr szivességét igénybe venni, hogy kisérjen el a patak-hidig.

— Atyám nincs idehaza, mondá a leány, elment a kis beteg gyermekhez, s az messze lakik innen. Hanem majd elvezetem én önt odáig.

— Ön, grófnő! szólt megdöbbenve az ifju.

— Oh igen, én nagyon jól tudom erdőnk minden ösvényén a járást; minden fa ismerősöm már.

— De ilyen késő éjjel!

— Mi különbség rám nézve az éjjel és nappal? Jöjjön utánam. Én elvezetem.

Azzal hirtelen maga körül burkolva vékony shawlját, lesietett a verandából, s megindult az erdei uton előre. Ottó követte.

A leány oly biztos helyismerettel libegett előtte tündérkönnyü ruganyos léptekkel, mintha a sötéten keresztül ő látna jobban s megnevezte előtte a helyeket, a mik mellett el fognak menni: Itt van egy jázmin bokor, a mely másodszor nyilik az idén; itt jön az a nagy odvas fa, melyben egy házi menyét család lakik; valahányszor erre megyek, mindig rám ismernek, úgy czinczognak, hallja ön? Itt egy nagy hársfa nyujtja keresztül az úton vastag gyökerét, vigyázzon ön, el ne essék benne.

— De hát nem fél ön?

— Mitől?

Ottó bámult ezen a tüneményen, a ki nem

tudja, mit tesz félni, éjjel, magányos erdőben, egyedül, egy férfival?

— Most itt jön a hid! Isten önnel! Innen kitalálhat a palánkig.

— De hogy fog ön most visszatérni innen, sötét erdőn át, egyedül?

— Nekem az erdő mindig egyformán világos, s én mindig egyedül vagyok.

— De én aggódom ön miatt, hogy valami baj éri, míg visszajut a házhoz.

— Jól van, hát majd valami dalt fogok énekelni, míg hazáig érek, s ön addig itt marad a hidnál, míg a dalt hallja. Úgy-e bár?

Ottó el volt bájolva ez ajánlat által.

A leány aztán visszatért az erdei sötét úton, ábrándos dalt énekelve. Ottó a hid korlátjához támaszkodva hallgatá és nézett utána, míg Czeczil alakja eltünt az erdő homályában. A dal sokáig hangzott még, s végződött egy vidám, gyermeteg kaczagásban. Ez a kaczagás azt jelenté, hogy már haza talált.

Ottó elmerengve érkezett vissza lovához. A mellett már rég nagyot aludt a répaszedő pór.

Ottó aztán másnap is ellátogatott az erdei lakhoz és harmadnap is, és mindennap. Talált mindig ürügyet rá.

Czeczil megkisérté a viaszkidomítást, ezt a vakok kedvencz foglalkozását. Atyjának mellképét idomítá ki. Csodálatos volt a képzelem hatalma, mely ujjait megtanítá a szemmel soha nem látott vonások utánzására. A vaknak ujja hegyei látnak.

Ottó mindennap eljárt oda s Czeczil még mindig nem félt semmitől és Tiborcz gróf még mindig nem félt senkitől, egyedül saját magától.

Egy délután ismét ott időzött Ottó a kerti lak verandája alatt. Főzhették tőle a czukrot, a hogy tudták; egy hang édességét nem adta volna ő most a világ minden szirupjáért. Czeczil elkészült a kis szoborral.

— Nézze ön, mondá, kezével Ottó elé tartva a mellszobrot. Mit szól ön hozzá? Jól van-e?

— Nagyon jól van, felelt Ottó, s mintha szemeinek lett volna mondva, hogy szóljon, s ajkainak, hogy nézzen: egy forró csókot nyomott az eléje nyujtott gyanútlan kézre.

Erre aztán elsikoltá magát a leány s ijedten ejté ki kezéből a viaszszobrot.

Milyen jó volt az ijedséget az elejtett szoborra fogni!

Azon az estén, mikor Tiborcz gróf gyógyászi körútjából hazatért, Czeczil azt mondta neki:

— Atyám, én félek idehaza oly egyedül.

Már megtanult félni!

Másnap ismét odajött Ottó, korán délelőtt.

De alig tekintett Czeczilre, midőn egészen zavarba jött.

Czeczil mai napon csak fél függőt viselt. Ottó rejthetlen felindulással kérdezé tőle:

— A grófnő egyik függőjét elvesztette?

Czeczil fülében az a talizmán függő csilingelt, melynek fekete gyöngy volt a lógója, gyémántos foglalatja.

— Nem. Ez családi ereklye, melyet hagyományképp őrizünk: családunk nőtagja minden évnek egy bizonyos napján viselni tartozik azt emlékül. S ma épen ez a nap van.

Ottó sietett minél előbb bucsút venni.

Aznap délután ismét visszatért. Tiborcz grófot együtt találta Czeczillel.

— Uram! Ön olyan jó volt hozzám eddig, hogy nekem minden titkát elmondta. Nem éltem velük vissza. Most egyet kérek öntől: mondja meg nekem, mi titka van annak a fél függőnek, azzal a fekete gyöngygyel, melyet Czeczil grófnő visel?

Tiborcz gróf arcza elvörösödött, szemei egyszerre keresztbe villámlottak; néhány perczig erőt vett rajta az a daemon, mely vérben szokott megmosdani; hanem lassankint visszakényszeríté őt rabkalitkájába az a vas kéz, s az arcz ismét elhalványult.

— Jól van, uram. Tudja meg ön azt is. Ősapám a hétéves háborúban egy szabad csapatnak volt vezére. A háború dühe alatt megrohanták Schönhausent; ott voltak a királyi kincsek elrejtve. A várnagy nem akarta kivallani hollétüket, akkor ősapám a várnagy leányának füléből kiszakította ezt a függőt, hogy vallomásra kényszerítse. A megrémült hölgy akkor kétségbeesésében egy tó fenekére ölte magát. Azóta az Isaszeghy család minden nőtagjának, ki a család urasszonya volt, fel kellett e nap évfordulóján tenni ezt a függőt: hajdan a sors elleni daczból,

most vezeklésből, penitenciából. Ez ama fekete gyöngyös függőnek a története.

— Köszönöm, szólt Siebelmann. Én kiegészítem a történetet. Ennek a függőnek a párja az én birtokomban van. Az én ősanyám volt az a fiatal nő, az öreg Brandt leánya, ki a schönhauseni tóban lelte halálát. Itt van nálam az ereklye másik része.

Azzal kivonta kebléből a maroquin tokot, melyben a grófnő által viselt függő párja feküdt.

— És most, gróf úr, miután az ékszere két darabja összetalálkozott, hadd maradjon az együtt. Minthogy pedig ön ajándékot elfogadni nem szokott, s a függő különben is egész joggal engem illet: kérem, adja ön a párját is nekem vissza, és ráadásul a viselőjét.

A gróf megfogta leánya kezét.

— Értesz te ebből valamit?

A leány zokogott és reszketett.

— Ah, tehát itt van az, a mitől te félsz!

Siebelmann odaborult a bájos tünemény elé.

— Óh Czeczil, lásson meg már engem is!

Czeczil gyöngéden végigvonta finom ujjai hegyét az ifjú arcán. S talán nem is hallották mások, csak a szellemek és a szeretők, a mit suttogott:

— Én látlak téged!

És azután lehunyta szemeit és nem szünt meg őt nézni, abban a belső világban, a hol olyan szép minden, a hol oly fényes minden; pedig sem nap, sem hold nem világítanak.

A látkörön lehanyatlott a nap; tiszta, derült arany ég ívlett körül, felhőtelen.

Isaszeghi Tiborcz kezeit összefonva, nedves szemekkel tekintett fel az égre.

Ez arany égből egy fénylő csillag ragyogott vissza rá, mint az ég szeme, mint a végtelen irgalom vezérvilága.

A párbaj Istennel véget ért.

Az utolsó kaczaj.

A guillotin alatt történt.

Egyik fő a másik után gördült le a hulló bárd alól. Herczegek, marquisk fejei és azoknak a feleségeiké; szabóké és csizmadiáké, a kik herczegek és marquisk számára dolgoztak. Mert az ember nemcsak azzal követhet el főbenjáró bűnt, ha nemesi koronát visel, hanem azzal is, ha angolbőrből készült csizmát visel. Nyaktiló neki!

Tréfa ez?

Persze hogy tréfa; csakhogy emberfőbe kerül. Robespierre „kötő asszonyai“ ott ülnek a szinpad körül, s míg a harisnya elkészül, birálgatják, melyik kivégzett halt meg teljes grácziával, melyik esett ki a szerepéből?

Egy ifjú pár a többek között ott vár sorára a vérpad szélén: * * vicomte és a neje. Fiatalok még mind a ketten, csak a mult évben keltek össze, s nagyon szeretik egymást. Meg van en-

gedve nekik, hogy egymást átölelve várják be a halált. Nem sírnak; szívük el van fásulva már minden izgalom iránt; a világ nem létezik rájuk nézve.

Jerome polgár, a kőmüves, egymás után hivja fel az áldozatokat, s azok egyenkint tünnek fel és le a halálos színpadon. Most egy régi ismerős nevét kiáltja. Marquis X. jön fel a lépcsőkön. Régi udvaroncz XV. Lajos korából, túljárhat a hetven éven. Minthogy korán reggel az idő, még csak pongyolájában jelenik meg. Hosszú tarka japonikát visel, hattyu prémmel szegélyezve, fehér bugyogót és piros papucsot, a fején fehér gyapot hálósüveg van, melynek a hegye magasra felál, a végén roppant nagy lángvörös bojttal.

Gyönge, kimerült alak az öreg, úgy kell őt a hóhérlegényeknek felsegíteni a meredek lépcsőkön. „Mikor jut az fel a mennyországba?“ — élczelnek rá a citoyen hóhérlegények — „ezekkel a rosz lábakkal!“

De a mint az emelvényre felér az öreg úr, egyszerre kifeszíti a mellét, felemeli a fejét azzal a libegő pirosbojtos hálósüveggel, s egész gavalléros csoszogással, mintha az udvari bál parquettjén tipegne végig, lejt a nyaktiló felé. És a közben nyájasan mosolyog s üdvözli a körülállókat, azok között az ifjú vicomte-ot és nejét is.

S az a mosolygó arcz ki van festve szépen pirosra.

Azért festette ki arczát, hogy a bámuló nép ne lássa őt halványnak, mikor halni megy!

Az ifjú vicomte, a ki mindjárt utána következ-

zik, a mint a kifestett arczú rémet meglátja maga előtt, egyszerre visszatarthatlan kaczajba tör ki; idegei nem birják ki e csiklandó látványt, hahotája túlhangzik a népzsivajon, s magával ragadja a nőt is, a ki a legmélyebb bánatból őriöngő nevetésbe csap át, s míg ők szivükből jó ízűn nevetnek, a marquis, mint a ki ezt teljes sikernek, applaususnak fogadja, visszafordul feléjük és gracieuse meghajtja magát. Azután bedugja a fejét a nagy veres boittal együtt a hulló bárd alá.

— Megálljunk! szólt erre citoyen Jerome. Itt valami államtitoknak kell lenni! Ez a két aristocrata nem nevetett hiába. Vissza kell őket vinni és kivallatni velük nevetésük okát.

Visszavitték, újra bezárták.

És akkor aztán citoyen Jerome azt tette velük, hogy minden éjjel elment Fouquiér Tienville, a közvádló bureaujába, ott megtalálta azt a tárczát, a melybe a holnap kivégzendők nevei voltak száz számra mind külön czédulákra felírva. Abban felkereste a vicomte pár czéduláját s a tárcza fenekére tette legutolsónak. Nyolczvannál többet egy nap nem lehetett lenyaktilózni az idő rövidsége miatt. Igy a legalul tett czédula kihúzatlan maradt. Másnap megint új elitéltek jegyei jöttek. Jerome polgár megint leghátulra tette a kiszemeltjeiét. És azt egy nap el nem mulasztotta hat hónapon keresztül! Olyan nagyon megtetszett neki az, hogy ez a két fiatal lélek úgy tudott kaczagni a vérpadon állva.

Az a kaczaj mentette meg az életüket.

VILÁGKÖNYVTÁR

EGY-EGY KÖTET ANGOL VÁSZON-KÖTÉSBEN 1 KORONA 90 FILLÉR.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN.

A **VILAGKÖNYVTÁR** a nagyközönséghez akarja elközvetiteni mindazt, amit az emberi kultura máig nagyot és maradandót alkotott. **Történelem és filozófia, szociológia és természettudomány, irodalom, müvészet, politika, vallástudomány egyformán benne vannak** a programjában. **Minden irány és világnézet nagy képviselőit és munkáit akarja egyesiteni.** Nem meggyőzni, de tájékoztatni akar. Sohasem felejti el, hogy **a szó igazi értelmében vett nagyközönséghez fordul.** Nem a tudóshoz, hanem a polgárhoz és a munkáshoz, nem az esztétához, hanem a hivatalnokhoz és a kereskedőhöz, nem a professzorhoz, hanem ::: az egyetemi hallgatóhoz és a diákhoz. :::

A VILÁGKÖNYVTÁRBAN legközelebb megjelenő müvek:

Bölsche: Az élet fejlődéstörténete
Carlyle: A francia forradalom
Cervantes: Don Quixote
Dumas: Napoleon élete
Az ezeregyéj meséi
France Anatol: A fehér kövön
Kropotkin: Egy orosz forradalmár emlékiratai
Lassalle: Munkásprogram
Maeterlinck: A szegények kincse
Marx: A filozófia nyomorusága
Shaw Bernard: Essayk

A további kötetekben a következő világirodalmi jelentőségü iróknak egy-egy fő müve jelenik meg:

BERGSON	JAURÉS	MECSNIKOFF	SMILES
BRANDES	KEY ELLEN	NIETZSCHE	SPENCER
DARWIN	LAMPRECHT	OSTWALD	SOMBART
EMERSON	LE BON	POINCARÉ	TOLSZTOJ
HAECKEL	LOMBROSO	RUSKIN	WELLS

Mindegyik iró jelentőségéről, egyéniségéről müve élén egy essayszerü tanulmány ad szélesen megrajzolt képet. Ezek a tanulmányok, amennyire közelebb viszik az irót az olvasóhoz, annyira fokozzák azt az élvezetet, melyet magának a műnek ismerete nyujt.

OLCSÓ JÓKAI

1911. november havában jelent meg:

1. sz.	Az egyhuszasos leány A nagyapó várkastélya
2. „	A dagói torony Bosszú a túlvilágon
3—4. „	A sárga rózsa
5. „	Az ezerkettedik éjszaka
6—8. „	Páter Péter
9. „	Ne hagyd magad
10. „	A fekete sereg

1911. december havában jelenik meg:

11—12. sz.	A cigánybáró
13. „	Párbaj istennel Az utolsó kacaj
14. „	Vén emberek nyara A feredzse
15—16. „	Az apja fia
17—20. „	Bálványos vár

1912. január havában jelenik meg:

21. sz.	Még sem lesz belőle tekintetes asszony
22. „	A csigák regénye
23. „	A fránya hadnagy
24—25. „	Rendkívüli nők
26—30. „	Egy játékos a ki nyer

Egy-egy szám ára füzve: 40 fillér.
Kapható minden könyvkereskedésben.

OLCSÓ JÓKAI

Legközelebb a következő művek jelennek meg:

A barátfalvi lévita
A csigák regénye
A Damokosok
A fekete vér
A fránya hadnagy — A nyulak históriája
A gazdag szegények
A három királyok csillaga
A három márványfej
A háromszinü kandur és más elbeszélések
A hol a pénz nem Isten
A hosszuhajú hölgy
A jedikulai rab — Van der Guld ur
A két Trenk
Aki holta után áll bosszut
Akik kétszer halnak meg
A kiskirályok
A kráó
A lélekidomár
Álmodád — A múmia
A lőcsei fehér asszony
A Magláy-család
A magyar Faust és más elbeszélések
A mi lengyelünk
A nagy ellenség — A kétéletü
Anekdoták
A rosszul osztozott testvérek — Názli Hanem
A szegénység útja
A talmi asszony. Láda! Kérnek! jössz-e?
A tengerszemü hölgy
A véres kenyér
A vérontás angyala és más elbeszélések
A világlátott fiú és más elbeszélések
Az apja fia
Az aranyember
Az asztalos családja — Három királyné
Babszemek
Baróthy Ilona — Az ehető drágakő
Börtön virága
Chinchilla herceg — Excuse
Csalavér
De kár megvénülni
Egész az északi pólusig
Egetvivó asszonyszív
Egy hirhedt kalandor
Egy játékos, a ki nyer
Enyim — tied — övé
1848—1849
Fejedelem és Fra Diavolo — Mahadi

EGY-EGY SZÁM 40 FILLÉR

OLCSÓ JÓKAI

14. sz. 40 fill.

Vén emberek nyara

A feredzse

RÉVAI-KIADÁS

OLCSÓ JÓKAI

Legközelebb a következő művek jelennek meg:

A barátfalvi lévita
A csigák regénye
A Damokosok
A fekete vér
A fránya hadnagy — A nyulak históriája
A gazdag szegények
A három királyok csillaga
A három márványfej
A háromszínű kandur és más elbeszélések
A hol a pénz nem Isten
A hosszuhajú hölgy
A jedikulai rab — Van der Guld ur
A két Trenk
Aki holta után áll bosszut
Akik kétszer halnak meg
A kiskirályok
A kráó
A lélekidomár
Álmodád — A múmia
A Magláy-család
A magyar Faust és más elbeszélések
A mi lengyelünk
A nagy ellenség — A kétéletű
Anekdoták
A rosszul osztozott testvérek — Názli Hanem
A szegénység útja
A talmi asszony. Láda! Kérnek! jössz-e?
A tengerszemű hölgy
A véres kenyér
A vérontás angyala és más elbeszélések
A világlátott fiú és más elbeszélések
Az aranyember
Az asztalos családja — Három királyné
Babszemek
Baróthy Ilona — Az ehető drágakő
Börtön virága
Chinchilla herceg — Excuse
Csalavér
De kár megvénülni
Egész az északi pólusig
Egetvivó asszonyszív
Egy hirhedt kalandor
Egy játékos, a ki nyer
Enyim — tied — övé
1848—1849
Fejedelem és Fra Diavolo — Mahadi
Fekete gyémántok

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA

OSZK
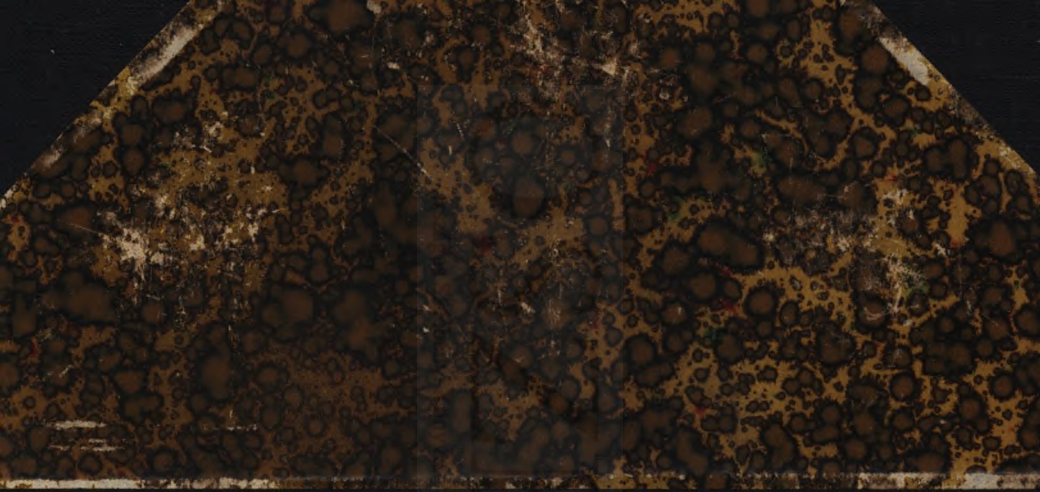
OSZK